

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

TEOLOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA PRAKTICKÉ TEOLOGIE

Bakalářská práce

**DOSTUPNOST BEZPLATNÉ PRÁVNÍ POMOCI
V ČESKÉ REPUBLICE**

Vedoucí práce: Mgr. Jana Šimečková
Autor práce: Mgr. David Kyncl
Studijní obor: Sociální a charitativní práce
Ročník: 3. ročník

2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum: 30. 3. 2011

.....
Mgr. David Kyncl

Poděkování

Velmi děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Janě Šimečkové za rady, připomínky a metodické vedení práce. Také děkuji za laskavý a vstřícný přístup.

OBSAH

Úvod.....	6
I. Teoretická část	7
1 Právní pomoc jako řešení sociálních problémů.....	7
1.1 Upřesnění pojmů	7
1.2 Termín „dostupnost“ v souvislosti s nízkoprahovostí a vysokoprahovostí.....	8
1.3 Komu je bezplatná právní pomoc určena	11
1.4 Jak může bezplatná právní pomoc pomáhat a chránit před sociálním vyloučením	12
2 Legislativní zajištění bezplatné právní pomoci.....	13
2.1 Právní nárok a úvod do další části textu.....	13
2.2 Mezinárodní smlouvy.....	13
2.3 Smlouvy v rámci Evropské unie	15
2.4 Právní řád v České republice.....	17
2.5 Přípravovaný návrh věcného záměru zákona o bezplatné právní pomoci	22
3 Další možnosti právní pomoci v České republice.....	23
II. Praktická část	28
1 Případová studie.....	28
1.1 Úvod.....	28
1.2 Oblast výzkumu	28
1.2.1 Popis občanské poradny Společnou cestou, o. s.	29
1.2.2 Popis Iuridicum Remedium, o. s.	31
2 Metodologie	33
2.1 Určení výzkumné otázky.....	33
2.1.1 Účel studie.....	33
2.1.2 Jednotlivé výzkumné otázky	34
2.2 Výběr případu a výzkumná data	35
2.2.1 Dokumenty a fyzická data z občanské poradny	36
2.2.2 Dokumenty a fyzická data z Iuridicum Remedium, o. s.	37

2.3	Analýza dat	40
2.3.1	Dostupnost právní pomoci	41
2.3.2	Přínos služby pro klienta	45
2.3.3	Analýza dat.....	49
2.4	Závěr praktické části	51
2.5	Diskuze.....	52
	Závěr	53
	Seznam použitých zdrojů:	54
	ABSTRAKT.....	60

Úvod

V rámci své práce v neziskové organizaci se často setkávám se situacemi, kdy se lidé dostávají do problémů, které by nemuseli řešit, kdyby měli včasný přístup k právní pomoci. Těmto lidem by pomohlo vědět, kam se mají obrátit a kde získají právní pomoc bezplatně, když nemají dostatek finančních prostředků k využití služeb komerčních právníků. Mezi lidmi, co se na nás obracejí je velmi malé povědomí o jejich právech a o tom, jak by měli postupovat v situacích, kdy se dostávají do vážných problémů. Tyto zkušenosti mne vedly k tomu zabývat se v této práci tématem dostupnosti bezplatné právní pomoci v České republice.

Za cíl práce si kladu zmapování bezplatné právní pomoci, kterou je možné v České republice využít. Při tomto mapování se chci zaměřit nejen na prostý výčet, ale i na hledisko dostupnosti, neboť to je podle mé zkušenosti podstatným aspektem pomoci.

První část je teoretického charakteru. Na začátku upřesňuji pojmy, které se v práci vyskytují a souvisí s tématem. V další části vycházím z legislativy a hledám v ní oporu pro poskytnutí bezplatné právní pomoci. Začínám širším pojetím, kdy vycházím z mezinárodních dokumentů a smluv v rámci Evropské unie a pokračuji hledáním v zákonech České republiky podle jednotlivých oblastí práva. Nakonec se věnuji tezí k již dlouho připravovanému zákonu o bezplatné právní pomoci, který by měl pomoci v zajištění bezplatné právní pomoci v době, kdy ještě nenastalo soudní řízení a je třeba se na něj připravit, nebo naopak jednat tak, aby k němu nemuselo dojít. Následuje část, zaměřená na další oblasti mimo legislativní rámec, kde je možné hledat konkrétní bezplatnou právní pomoc. V této části uvádím i příklady konkrétních možností pomoci, které lze hledat u neziskových organizací a organizací jiného typu.

Druhá část je zaměřená prakticky a zabývá se kvalitativním výzkumem dvou různých způsobů poskytování bezplatné právní pomoci. Jeden způsob je zastoupen neziskovou organizací, ve které pracuji a druhý způsob je zastoupen občanskou poradnou. Výzkum je zaměřen na hledání specifík v souvislosti s dostupností bezplatné právní pomoci a jejím přínosem pro klienty.

V práci se opírám ve značné míře o legislativní dokumenty a o rigorózní práci, která se věnuje systému bezplatné právní pomoci v České republice. Dále se opírám o informace, které jsou zveřejněné na webových stránkách souvisejících s poskytováním bezplatné právní pomoci.

I. Teoretická část

1 Právní pomoc jako řešení sociálních problémů

1.1 Upřesnění pojmů

V mnoha případech, kdy člověk čelí již vzniklým sociálním problémům, či mu dokonce hrozí sociální vyloučení, může být velmi účinnou intervencí právní způsob pomoci. Touto problematikou se budu zabývat v dalším textu a začnu upřesněním základních pojmů.

Právní pomoc

Právní pomoc spočívá v poskytování právních služeb osobě, které zejména zahrnují právní poradenství, pomoc v mimosoudních řízeních, sepisování podání na soudy a instituce veřejné správy, právní zastoupení před soudy a institucemi veřejné správy a v konání úkonů, které s tím souvisejí.¹

Základní právní pomoc

Základní právní pomocí se myslí pomoc se sepisováním listin, poskytování právních rad a konzultací, které vedou k nalezení nejvíce vhodného postupu při uplatňování a ochraně práv klientů, a to jak mimo soudní či jiné právní řízení, tak i před jeho započítím.²

Rozšířená právní pomoc

Rozšířená právní pomoc již spočívá přímo v právním zastoupení před soudy nebo jinými orgány, např. ve správním řízení, mediaci, rozhodčím řízení, před orgány státní samosprávy apod.³

¹ Srov. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. *Věcný záměr zákona o zajištění právní pomoci*, s. 3.

² Srov. Tamtéž, s. 3.

³ Srov. Tamtéž, s. 3.

Co se myslí termínem „bezplatná právní pomoc“

Termín „bezplatná právní pomoc“ je zavádějící, neboť každá právní pomoc něco stojí, někdo za ni platí. Ona bezplatnost je vztažena k osobě, která je jejím příjemcem, pomoc potřebuje, ale za tuto pomoc neplatí, neboť na ni nemá dostatek finančních prostředků. Za právní pomoc může platit stát či nějaký jiný poskytovatel finanční podpory pro poskytování právní pomoci. Za právní pomoc může platit i advokát hodnotou svého volného času v rámci pro bono právní pomoci.⁴

1.2 Termín „dostupnost“ v souvislosti s nízkoprahovostí a vysokoprahovostí

Pojem *nízkoprahovost* je v sociálních službách poměrně rozšířený a často používaný termín v souvislosti se zařízeními, které poskytují pomoc klientům. Ve Slovníku sociální práce jsou taková zařízení definována takto: *Zařízení dostupné klientům bez nutnosti se objednávat, případně i bez nutnosti udávat vlastní totožnost. Zařízení tohoto druhu mají v ČR podobu komunitních center pro mládež, pro matky s dětmi, pro seniory a pro uživatele návykových látek.*⁵

Tato definice je z části v souladu se zákonem o sociálních službách č. 108/2006 Sb., kde ve spojitosti s nízkoprahovostí jsou v § 59 uvedena kontaktní centra, což jsou *nízkoprahová zařízení poskytující ambulantní, popřípadě terénní služby osobám ohroženým závislostí na návykových látkách*. V § 61 jsou v příslušném zákoně uvedena nízkoprahová denní centra, která poskytují *ambulantní, popřípadě terénní služby pro osoby bez přístřeší*. Poslední nízkoprahová zařízení uvedené v tomto zákoně jsou nízkoprahová zařízení pro děti a mládež v § 62.

Rozdíly mezi výše uvedenou definicí a zákonem č. 108/2006 Sb. jsou v tom, že v definici jsou navíc jako nízkoprahová uvedena zařízení pro matky s dětmi a pro seniory, kdežto v zákoně tato zařízení uvedena nejsou. Naopak v tomto zákoně je s nízkoprahovostí počítáno u zařízení pro osoby bez přístřeší.

Z tohoto porovnání definic nízkoprahových zařízení ze Slovníku sociální práce se zákonem o sociálních službách č. 108/2006 Sb. lze vyvodit, že pojem nízkoprahovosti je obsáhlejší a lze jej ve výkladu dále rozšiřovat. Ze zákona o sociálních službách lze

⁴ Srov. Sborník Bulletinu *Bezplatné právní pomoci: Ti, kteří BPP poskytují a ti, kterých se otázka BPP dotýká*, s. 2.

⁵ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce.*, s. 126

některé charakteristiky nízkoprahových zařízení vysledovat, jako komu jsou jejich služby určeny, ambulantní nebo terénní charakter poskytovaných služeb a základní rozsah služeb. Nicméně zákon č. 108/2006 Sb. pojem nízkoprahovosti přímo nedefinuje, popisuje pouze rozsah základních služeb, které daná zařízení poskytují. Z toho lze vyvozovat, že je ve výkladu pojmu ponechána značná volnost, za předpokladu plnění zákona a související pravidel platných pro poskytovatele sociálních služeb. Za předpokladu plnění těchto podmínek je tedy na zařízeních samotných, co vše splňují, když se označují jako nízkoprahová, případně také je na nich vytvoření vlastních metodik a pravidel k zajištění jimi stanovené úrovně nízkoprahovosti.⁶

Příkladem je v tomto Česká asociace streetwork, o. s., která sdružuje poskytovatele nízkoprahových sociálních služeb. Pracovní skupina pro dodefinování NZDM (Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež) – pracovní orgán České asociace streetwork dokončila v roce 2005 oficiální metodický materiál, který definuje co to je NZDM a obsahuje popis nejvíce používaných termínů, mezi které patří i termín *principy nízkoprahovosti*. Materiál byl schválen na červnové valné hromadě asociace v roce 2005 a byl dále dopracován vzhledem k platnosti zákona 108/2006 Sb. v lednu 2008. Materiál se jmenuje Pojmosloví nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, vztahuje se na cílovou skupinu děti a mládež⁷, nicméně lze v něm najít popis principu nízkoprahovosti, který je možné zobecnit:

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež se hlásí k principům poskytování sociálních služeb. Jako významný specifický princip svého fungování definují nízkoprahovost.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež realizují službu tak, aby byla umožněna maximální dostupnost, tedy ve snaze odstranit časové, prostorové, psychologické a finanční bariéry, které by bránily cílové skupině vyhledat prostory zařízení či využít nabídky poskytovaných služeb.

- *Zařízení vytváří prostředí, které je svým charakterem a umístěním blízké přirozenému prostředí cílové skupiny.*

- *Pro omezení přístupu uživatele ke službě není důvodem pasivita či názorová odlišnost.*

⁶ Srov. CHRÁST, Ondřej. Role nízkoprahovosti v potlačování sociální exkluze., s. 6.

⁷ Srov. Pojmosloví nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. ČESKÁ ASOCIACE STREETWORK, o. s. Česká asociace streetwork: Oborový portál o nízkoprahových sociálních službách a zařízeních.

• *Uživatel má možnost zůstat v anonymitě. Jakákoliv dokumentace obsahující osobní údaje uživatele musí být vedena se souhlasem uživatele a s právem do ní nahlížet. Zařízení získává jen ty údaje uživatele, které jsou stanoveny jako nezbytné pro poskytování odborných a kvalitních služeb.*

• *Pro užívání služby není podmínkou členství ani jiná forma registrace. Pravidelná docházka do zařízení není podmínkou užívání služby. Uživatelé mohou přicházet a odcházet v rámci otevírací doby zařízení podle svého uvážení. Uživatel není povinen zapojit se do připravených činností.*

• *Služby sociálního charakteru jsou poskytovány bezplatně.*

• *Provozní doba služby odpovídá potřebám uživatele. Je k dispozici v době, kdy uživatel má podmínky přijít do zařízení (jak z hlediska dne, tak měsíce a roku). Zároveň je provozní doba služby stabilní a nedochází k jejím náhlým výpadkům.*

• *Službu může využít kdokoliv z cílové skupiny bez omezení, pokud svým chováním a jednáním neomezuje a neohrožuje sám sebe, ostatní uživatele, pracovníky či efektivitu služby.⁸*

Protipólem nízkoprahovosti je dle mého mínění termín víceprahovost či vysokoprahovost, tyto termíny nejsou zdaleka tak často používané v souvislosti se sociálními službami jako termín nízkoprahovost. Toto tvrzení lze doložit již jen tím, že se ani jeden z těchto termínů nevyskytuje v Slovníku sociální práce od O. Matouška. Rovněž jsem tyto termíny nenašel ani v dalších knihách o sociální práci od téhož autora: *Metody a řízení sociální práce* a *Sociální práce v praxi*.⁹

Termín „víceprahový“, který není přímým protikladem termínu „nízkoprahový“, ale z hlediska významu poukazuje na ztíženou dostupnost se mi nepodařilo na žádném místě dohledat. Termín „vysokoprahový“ se vyskytuje v medicíně, konkrétně v nemocniční terminologii, kde je v souvislosti s vysokoprahovým příjmem, který slouží k příjmu pacientů, kterým selhávají základní životní funkce nebo jsou v přímém ohrožení života.¹⁰ U tohoto významu nevidím žádnou souvislost se sociální prací.

⁸ ČESKÁ ASOCIACE STREETWORK, o. s. *POJMOSLOVÍ Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež (NZDM)*, s. 5

⁹ Na tomto místě má autor tohoto textu na mysli tyto knihy:

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 287 s. ISBN 80-717-8549-0.

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 379 s. ISBN 80-717-8548-2.

Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 351 s. ISBN 80-736-7002-X.

¹⁰ HUBÁČEK, Petr. Poslání a činnost oddělení urgentního příjmu - Emergency. *Urgentní medicína: časopis pro neodkladnou lékařskou péči*, s. 7.

Další použití se sociální prací souvislost má, je zde souvislost s terapeutickými komunitami pro osoby závislé na návykových látkách. Jedná se o specializovaný vysokoprahový způsob péče. Tento způsob klade velké nároky na klienty a jejich disciplínu.¹¹

V textu uvedená vymezení nízkoprahovosti obsahují jako jedno z klíčových kritérií termín „dostupnost“, který je v této práci použitý v souvislosti s bezplatnou právní pomocí. Vysokoprahovost prvek dostupnosti postrádá. Na toto vymezení navážu v praktické části, kde jej použiji pro stanovení jednotlivých výzkumných otázek.

1.3 Komu je bezplatná právní pomoc určena

Bezplatná právní pomoc je určena každému, kdo ji potřebuje při hájení svých práv a nemá finanční prostředky, aby mohl využít komerční právní pomoc. Toto základní vymezení v praxi je doplňováno zjišťováním, zda si žadatel skutečně nemůže dovolit platit náklady na právní pomoc. V tomto zjišťování oprávněnosti využití bezplatné právní služby není jednotnost, zjišťování závisí na tom, o jaký konkrétní typ právní služby se jedná a kde o něj žádá.¹²

Z hlediska poskytování sociálních služeb lze říci, že bezplatná právní pomoc je určena především lidem, kterým hrozí sociální vyloučení anebo jsou již sociálně vyloučení. *Sociální vyloučení může mít různou úroveň a měnit se v čase. Fakticky znamená život v chudobě, bez účasti na trhu práce (u mladých lidí bez účasti na systematickém vzdělávání), bez přiměřeného bydlení, bez dostatečného příjmu, obvykle v izolaci či v malé skupině podobně deprivovaných lidí pohybujících se na hraně společnosti.*¹³

¹¹ VOTAVOVÁ, Milada. Cesta do drogové závislosti a možnosti návratu: Systém péče o mladistvé problémové uživatele drog a závislé jedince v české republice. VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele.*, s. 388.

¹² Srov. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. *Věcný záměr zákona o zajištění právní pomoci*, s. 24.

¹³ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce.*, s. 217

1.4 Jak může bezplatná právní pomoc pomáhat a chránit před sociálním vyloučením

Bezplatná právní pomoc může chránit před sociálním vyloučením především její snadnou dostupností a rychlostí s jakou je poskytována. I lidé s vyšším či s vysokoškolským vzděláním nejsou dostatečně obeznámeni se svými právy. Takto může včasná právní pomoc pomoci se lidem včas zorientovat v situaci a problémy řešit dříve, než se dostanou do vážných problémů.¹⁴

Konkrétně mohu uvést příklady získané z praxe při poskytování právní pomoci v rámci činnosti Iuridicum Remedium, o. s. Nejčastější jsou problémy v pracovněprávní oblasti, proto také z této oblasti jsou následující příklady.

Velmi časté jsou případy uzavírání pracovních smluv nevýhodných pro zaměstnance, kdy po jejich podpisu je již obtížné se zaměstnavatelem komunikovat změny, zvláště pokud došlo ke sporu. Typickým příkladem z praxe je, když je v pracovní smlouvě uvedena minimální mzda a zaměstnavatel ústně slíbí doplácení další části odměny v hotovosti mimo účetní a mzdovou evidenci. Pokud zaměstnavatel slib plní, zaměstnanci v tom nevidí problém, ale jakmile přestane, zaměstnanec nemá žádný právní nástroj, jak se plnění slibu domoci. Zároveň je v případě takovéto domluvy problém i s tím, že zaměstnavatel z částky vyplácené mimo pracovní smlouvu neodvádí za zaměstnance žádné odvody, což má v budoucnu dopad na výši důchodového výměru a v případě onemocnění zaměstnance je výše nemocenské vyměřena z minimální mzdy uvedené ve smlouvě.¹⁵

Další časté problémy plynou z opoždění vyplácení mezd. Zaměstnavatelé vycházejí z toho, že zaměstnanci nebudou protestovat a výplatu mezd odkládají. V souvislosti s vyplácením mezd dochází také k neproplácení příplatků za přesčasy, práci o víkendy a ve svátek. Problémy nastávají také v případech, kdy v práci dochází k prostojům a zaměstnanci by za ně měli dostat zapláceno minimálně 60% jako mzdovou náhradu.¹⁶

Rovněž se nezdá, že by se objevují tendence zaměstnavatelů nutit zaměstnance k ukončení pracovních poměrů dohodou, aby nemusela běžet tříměsíční výpovědní lhůta a zaměstnavatel nemusel s obsazením místa čekat. Zaměstnavatelé také propouštějí

¹⁴ Srov. Kateřina Valachová In ANTL, Miroslav. Přepis audiozáznamu z konference: „Zajištění právní pomoci v České republice: současnost a vyhlídka.“, s. 12-14.

¹⁵ ŠAMANOVÁ, Tereza. Nejčastější problémy v pracovněprávních vztazích: Díl I.: Vznik pracovního poměru a práva a povinnosti zaměstnance., s. 2.

¹⁶ ŠAMANOVÁ, Tereza. Nejčastější problémy v pracovněprávních vztazích: Díl II.: Neplacení mzdy nebo její částí., s. 1–2.

zaměstnance tzv. „na hodinu“, aniž by k tomu byly zákonné důvody. Stejně tak se dějí případy, kdy se z organizačních důvodů ruší pracovní místo, a zaměstnanec má nárok na odstupné, ale zaměstnavatelé se snaží této povinnosti vyhnout tím, že zaměstnance nutí k ukončení pracovního poměru dohodou, ve které není uveden důvod ukončení pracovního poměru, neboť tím zaměstnanec nárok na odstupné ztrácí.¹⁷

2 Legislativní zajištění bezplatné právní pomoci

2.1 Právní nárok a úvod do další části textu

Na poskytování bezplatné právní pomoci je právní nárok, který na nejvyšší úrovni práva vyplývá z mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána¹⁸. Následující text se zabývá těmito smlouvami a dalšími právními dokumenty. Účelem je poskytnout základní informace o ukotvení práva na bezplatnou právní pomoc v jednotlivých legislativních dokumentech. Konkrétně jde o to, v jakém právním dokumentu a na jakém místě lze toto ukotvení nalézt. Text je rozveden tam, kde je to účelné pro postihnutí smyslu, ale nejedná se o právní rozbor jednotlivých dokumentů a konkrétních textů.

2.2 Mezinárodní smlouvy

*Mezinárodní pakt o občanských a politických právech*¹⁹ z roku 1976, v čl. 14 odstavci 3. deklaruje bezplatnou právní pomoc pro každého, kdo je obviněn z trestného činu a nemá prostředky, aby si právní pomoc hradil sám.

V *Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod*²⁰ je v čl. 6 ustanoveno právo na spravedlivý proces a v odstavci 3 přímo uvedeno, že obviněný z trestného činu má právo na bezplatnou právní pomoc, pokud nemá prostředky na obhájce a vyžaduje to zájem spravedlnosti.

¹⁷ ŠAMANOVÁ, Tereza. Nejčastější problémy v pracovněprávních vztazích: Díl III.: Výkon práce a ukončení pracovního poměru., s. 2.

¹⁸ Srov. František Korbelt In *Přepis audiozáznamu z konference: „Zajištění právní pomoci v České republice: současnost a vyhlídka.“*, s. 5.

¹⁹ Dokument je obsažen v textu vyhlášky č. 120/1976 Sb.

²⁰ Dokument byl vyhlášen jako sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.

V článku č. 1 je zakotveno právo na spravedlivý proces. Nemluví se tu o možnosti bezplatné právní pomoci, ale v rámci tohoto práva na spravedlivý proces je možné získat bezplatnou právní pomoc i v případě, kdy se nejedná o trestný čin. Na tuto možnost ukazuje judikát Evropského soudu pro lidská práva, který dle článku 6. právo na bezplatnou právní pomoc zahrnuje do práva na spravedlivý proces. Pro jeho významnost jej zde cituji: *Airey v. Irsko ze dne 9. 10. 1979. Stěžovatelka se domáhala rozlučky svého manželství, což podle tehdejších irských zákonů bylo možné pouze před Nejvyšším soudem. Aby se však na něj stěžovatelka mohla obrátit, potřebovala pomoc advokáta kvůli složitým procesním podmínkám. V řízení o vydání soudního rozhodnutí o rozluce sice nebylo povinné právní zastoupení, nicméně ve všech případech mezi lety 1972 - 1978 (255 případů) byl navrhovatel zastoupen advokátem. Finanční situace stěžovatelky však neumožňovala využití placených právních služeb. Problémem bylo, že ačkoliv v té době již v Irsku existoval systém právní pomoci pro nemajetné, nevztahoval se na případy rozlučky manželství. Stěžovatelka se obrátila na ESLP s tvrzením, že došlo k porušení několika článků Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod – porušení práva na spravedlivý proces spočívající v nedosažitelnosti právní pomoci; chybějící legislativa, díky které by mohla získat účinnou právní pomoc v řízení; nerovnost účastníků v řízení o soudní rozlučku, neboť soudní rozlučka je mnohem snadněji dosažitelná pro majetné než pro účastníky s omezenými soudními prostředky. ESLP jí dal za pravdu, že skutečně došlo k porušení čl. 6 (právo na spravedlivý proces). Podle ESLP právo na spravedlivý proces obsahuje i právo na bezplatnou právní pomoc v určitých občanskoprávních sporech, pokud se tato pomoc prokáže jako nezbytná k efektivnímu výkonu práva na spravedlivý proces.*²¹

Judikát se týká případu, kde byla žena znevýhodněna v občanskoprávním sporu tak, že si na rozdíl od protistrany nemohla zajistit právní zastoupení, neboť neměla dostatek finančních prostředků na komerční právní pomoc a současně v Irsku systém právní pomoci nezahrnoval i problematiku soudní rozlučky. Tedy v souladu s deklarovaným právem na spravedlivý proces byl ženě přidělen advokát, aby díky procesní složitosti nedošlo v jejím případě k porušení práva na spravedlivý proces.

²¹ Airey v. Irsko ze dne 9. 10. 1979 In DVOŘÁKOVÁ, Adéla. Systém bezplatné právní pomoci v České republice.

*Haagská úmluva o civilním řízení*²²

Jedná se o mnohostrannou mezinárodní smlouvu, která v čl. 20 určuje princip reciprocity mezi jednotlivými státy. To znamená, že každému příslušníku smluvního státu bude v civilních a obchodních věcech poskytnuta bezplatná právní pomoc tak, jako vlastnímu příslušníku, a to podle zákonů jednotlivých zemí, kde se o bezplatnou právní pomoc žádá. V čl. 21 až 24 se upravuje formální stránka zjišťování nemajetnosti žadatele, kterou žadatel osvědčuje buď vysvědčením, které mu mohou vydat orgány v člancích blíže určené, nebo prohlášením o chudobě.

*Evropská úmluva o předávání žádostí o právní pomoc*²³

Úmluva upravuje podávání žádostí o právní pomoc v občanských, obchodních a právních věcech na území jiné smluvní strany. Princip úmluvy je uveden v čl. 1: *Každá osoba s obvyklým bydlištěm na území státu jedné ze smluvních stran, která si přeje požádat o právní pomoc v občanských, obchodních nebo správních věcech na území jiné smluvní strany, může předložit svou žádost ve státě, kde má své obvyklé bydliště. Tento stát předá žádost druhému státu.* V dalších člancích 2 až 15 úmluva specifikuje formální stránku při podávání žádostí o právní pomoc.

2.3 Smlouvy v rámci Evropské unie

*Listina základních práv Evropské unie*²⁴ v čl. 47 nadepsaném *Právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces* v odst. 3 stanovuje poskytnutí bezplatné právní pomoci všem, kdo na ni nemají dostatečné finanční prostředky a je to nezbytné k zajištění účinného přístupu ke spravedlnosti.

*Směrnice Rady č. 2003/8/ES o zlepšení přístupu ke spravedlnosti v příhraničních sporech stanovením minimálních společenských pravidel pro právní pomoc v těchto sporech*²⁵ ze dne 27. 1. 2003. Směrnice se vztahuje na ty případy, kdy osoba žádající o právní pomoc nemá bydliště v tom členském státě, kde má řízení probíhat nebo kde má být vykonané rozhodnutí. V článku 6 je uveden princip, který stanovuje, že

²² Vyhláška ministra zahraničních věcí 5.8. 1966 o Úmluvě o civilním řízení č. 72/1966 Sb.

²³ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Evropské úmluvy o předávání žádostí o právní pomoc. In: 110/2000 Sb.

²⁴ Dokument byl vydaný v Úředním věstníku Evropské unie pod č. 2010/C 83/02.

²⁵ V právním řádu České republiky je implementována v zákoně č. 629/2004 Sb., o zajištění právní pomoci v příhraničních sporech v rámci Evropské unie.

nedostatek finančních prostředků jak žalobce, tak odpůrce a obtíže, které vyplývají z příhraničního rozměru sporu, nesmí bránit k přístupu ke spravedlnosti. Dle článku 8 je hlavním účelem směrnice zaručení přiměřené úrovně právní pomoci v příhraničních sporech stanovením minimálních společných pravidel pro právní pomoc v těchto sporech. Dle článku 9 se směrnice vztahuje na příhraniční spory v občanských a obchodních věcech.

V čl. 11 je vymezen rozsah právní pomoci, zahrnuje poradenství před zahájením samotného soudního řízení s cílem dosáhnout mimosoudního vyrovnání, právní pomoc při sepsání žaloby a zastupování před soudem a částečné nebo úplné osvobození od soudních nákladů.

Tato směrnice byla implementována do zákona č. 629/2004 Sb., ale za povšimnutí dle mého názoru stojí ta skutečnost, že v tomto zákoně je právní pomoc vymezena úžeji, než je tomu v uvedené směrnici. V tomto zákoně je rozsah právní pomoci v příhraničním styku upraven v § 3. Chybí zde ale poradenství před soudním řízením a právní pomoc při podání žaloby.

Rozhodnutí Komise č. 2004/844/ES, kterým se zavádí standardní formulář pro žádosti o právní pomoc ze dne 9. 11 2004

V souladu se směrnicí Rady č. 2003/8/ES o zlepšení přístupu ke spravedlnosti v příhraničních sporech stanovením minimálních společných pravidel pro právní pomoc v těchto sporech se tímto rozhodnutím zavádí jednotný standardní formulář pro žádosti o právní pomoc.

Rozhodnutí Komise ze dne 26. srpna 2005, kterým se v souladu se směrnicí Rady 2003/8/ES zavádí formulář pro předávání žádostí o právní pomoc

V souladu se směrnicí 2003/8/ES Komise tímto rozhodnutím zavedla také standardní formulář pro usnadnění předávání žádostí o právní pomoc mezi soudními orgány členských států.

2.4 Právní řád v České republice

Ústava České republiky

Ústava je nejvyšším zákonem České republiky, její změna je možná pouze ústavním zákonem a všechny ostatní právní normy nižší právní síly nesmějí být s Ústavou v rozporu.²⁶ V Ústavě není žádná přímá zmínka o poskytování bezplatné právní pomoci. Souvislost lze nalézt v čl. 96 v odstavci č. 1., kde je uvedeno: *Všichni účastníci řízení mají před soudem rovná práva.* Mezi tato rovná práva patří i právo na právní zastoupení obou stran, neboť pokud by jedna strana byla právně zastoupena a druhá nebyla, dochází již k nerovnému postavení, jak to bylo již dříve v textu uvedeno na straně 13.

V souvislosti s bezplatnou právní pomocí vidím jako podstatný článek 10 Ústavy, který uvádí: *Ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána, jsou bezprostředně závazné a mají přednost před zákonem.* Tímto článkem nejvyšší zákon České Republiky ustanovuje závaznost mezinárodních smluv o lidských právech a základních svobodách, které byly zmíněné v předcházející části textu. Důležitý je pak také čl. 3 Ústavy, který ustanovuje Listinu základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku České republiky.

Listina základních práv a svobod

Souvislost s bezplatnou právní pomocí lze nalézt v článku 37, kde v odstavci 2 je uvedeno: *Každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení.* V následujícím odstavci 3 je uvedeno: *Všichni účastníci jsou si v řízení rovni.*

Právní pomocí je v tomto případě myšleno nejen právní zastupování před soudy a jinými orgány, ale i poskytování právních rad či objasňování právních dokumentů tak, aby byly dostatečně hájeny zájmy každého jednotlivce bez ohledu na jeho intelektuální úroveň a finanční možnosti. Toto právo je tedy opět zaručeno všem bez rozdílu.²⁷

Právní pomoc v oblasti trestního práva je uvedena v čl. 40 v odstavci 3. Tento odstavec pojímá právní pomoc pro obviněné z trestného činu takto: *Obviněný má právo, aby mu byl poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby a aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím obhájce. Jestliže si obhájce nezvolí, ačkoliv ho podle zákona mít musí,*

²⁶ Srov. ŠÍMA, Alexander a Milan SUK. *Základy práva pro střední a vyšší odborné školy*, s. 31.

²⁷ DVOŘÁKOVÁ, Adéla. *Systém bezplatné právní pomoci v České republice*, s. 24.

bude mu ustanoven soudem. Zákon stanoví, v kterých případech má obviněný právo na bezplatnou pomoc obhájce. Tímto zákonem se myslí především trestní řád, který určuje právo na bezplatnou právní pomoc v jednotlivých situacích.

Trestní řád

Zákon č. 141/1961 Sb. v souladu s mezinárodními smlouvami²⁸ v § 33, který se věnuje právům obviněného, uvádí v odstavci 1. právo obviněného na obhájce a v odst. 2 pokud nemá dostatečné prostředky na zajištění obhájce, má nárok na bezplatnou obhajobu.

V §36 je v odst. 1. výčet případů, kdy se jedná o nutnou obhajobu, a to už v přípravném řízení. Jedná se o případy, kdy je obviněný:

a) ve vazbě, ve výkonu trestu odnětí svobody, ve výkonu ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody nebo na pozorování ve zdravotnickém ústavu (§ 116 odst. 2),

b) zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je-li jeho způsobilost k právním úkonům omezena, nebo

c) jde o řízení proti uprchlému.

V odstavci 2. až 4 jsou specifikovány další případy, kdy obviněný musí mít obhájce, pro zachování přesnosti je zde uvádím v celém znění:

(2) Obviněný musí mít obhájce také tehdy, považuje-li to soud a v přípravném řízení státní zástupce za nutné, zejména proto, že vzhledem k tělesným nebo duševním vadám obviněného mají pochybnosti o jeho způsobilosti náležitě se hájit.

(3) Koná-li se řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let, musí mít obviněný obhájce už v přípravném řízení.

(4) Obviněný musí mít obhájce též

a) v hlavním líčení konaném ve zjednodušeném řízení proti zadrženému,

b) v řízení, v němž se rozhoduje o uložení nebo změně zabezpečovací detence nebo o uložení nebo změně ochranného léčení, s výjimkou ochranného léčení protialkoholního,

c) má-li se vyjádřit k tomu, zda se vzdává práva na uplatnění zásady speciality v řízení po vydání z cizího státu,

d) v řízení o vydání do cizího státu nebo o předání do jiného členského státu Evropské unie,

e) v řízení o dalším předání do jiného členského státu Evropské unie, nebo

f) v řízení o uznání a výkonu cizozemského rozhodnutí, kterým byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody nebo byl přeměněn podmíněný trest nebo jiný trest na nepodmíněný trest odnětí svobody, nebo kterým bylo uloženo ochranné opatření spojené se zbavením osobní svobody.

²⁸ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech z roku 1976, v čl. 14 odst. 3.
Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod v čl. 6 odst. 3.

V § 38 odst. 1. je zajištěno, aby obviněný měl skutečně obhájce v případech dle § 36. Pokud obhájce obviněný nemá, je mu stanovena lhůta, aby si jej zvolil a v případě, kdy tak neučiní, je obviněnému obhájce přidělen.

Občanský soudní řád

V § 18 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, dále také o.s.ř., se stanoví, že všichni účastníci v občanském soudním řízení mají rovné postavení. A mimo právo jednat ve své mateřštině jim je soud povinen zajistit stejné možnosti pro uplatnění jejich práv. K pojmu rovnosti uvádí komentář k Občanskému soudnímu řádu toto: *V civilním procesu stojí strany před soudem v rovnoprávném postavení a soud musí dát všem účastníkům řízení stejnou možnost k uplatnění jejich práv. Jinak řečeno, ze zásady rovnosti účastníků vyjádřené v tomto ustanovení plyne povinnost soudu zajistit všem účastníkům rovné možnosti k uplatnění jejich práv a k realizaci jejich povinností, což nachází svůj odraz v dalších procesních ustanoveních a především vedení řízení a dokazování.*²⁹

Na možnosti bezplatné právní pomoci navazuje ustanovení § 30 odst. 1 a 2 o.s.ř.

(1) Účastníku, u něhož jsou předpoklady, aby byl soudem osvobozen od soudních poplatků (§ 138), předseda senátu ustanoví na jeho žádost zástupce, jestliže je to nezbytně třeba k ochraně jeho zájmů. O tom, že může tuto žádost podat, je předseda senátu povinen účastníka poučit.

(2) Vyžaduje-li to ochrana zájmů účastníka nebo jde-li o ustanovení zástupce pro řízení, v němž je povinné zastoupení advokátem (notářem), ustanoví mu předseda senátu v případě uvedeném v odstavci 1 zástupce z řad advokátů.

Uvedené ustanovení § 138 odst. 1 o.s.ř. upravuje tedy možnost přiznání osvobození od soudních poplatků. Osvobození je na návrh účastníka a může být částečné. V situaci, kdy jsou zvláště závažné důvody pro osvobození od soudních poplatků, může být osvobození i úplné. V praxi je často používaný formulář Potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků, který navrhovatel resp. žalobce připojuje k žádosti o osvobození od soudních poplatků. Odstavec 3 tohoto paragrafu řeší hrazení nákladů zástupce, a to tak, že v případě

²⁹ DAVID, Ludvík. *Občanský soudní řád: komentář.*, s. 70

osvobození od soudních poplatků, se toto osvobození vztahuje na hotové výdaje a odměnu zástupce. Podle § 140 odst. 2 o.s.ř. v takovém případě hradí tyto náklady stát.

Soudní řád správní

V zákoně č. 150/2002 Sb. je bezplatné právní zastoupení před správními orgány řešené v § 35 odst. 8. V úvodu toto ustanovení stanoví: *Navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát. Byla-li navrhovateli ustanovena zástupcem některá z osob uvedených v odstavci 2, která je plátcem daně z přidané hodnoty (dále jen "daň"), zvyšuje se tento nárok vůči státu o částku odpovídající dani, kterou je tato osoba povinna z odměny za zastupování a z náhrad hotových výdajů odvést podle zvláštního právního předpisu(6a); to samé platí i v případě, kdy osoby uvedené v odstavci 2 jsou společníky právnické osoby zřízené podle zvláštních právních předpisů upravujících výkon jejich povolání(6b) a plátcem daně je tato právnická osoba. Požádali navrhovatel o osvobození od soudních poplatků nebo o ustanovení zástupce, po dobu od podání takové žádosti do právní moci rozhodnutí o ní neběží lhůta stanovená pro podání návrhu na zahájení řízení. Zástupce ustanovený v řízení před krajským soudem, je-li jím advokát, zastupuje navrhovatele i v řízení o kasační stížnosti. Zmíněný odst. 2 stanoví, kým může být účastník v řízení zastoupen.*

Pro bezplatné právní zastoupení je tedy nutné splnit dvě podmínky. Jednak musí navrhovatel splňovat požadavky pro osvobození od soudních poplatků a dále musí být ustanovení zástupce nezbytné k ochraně práv tohoto navrhovatele.

Zákon o ústavním soudu

Ustanovení § 83 odst. 1 zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, stanoví: *Odůvodňují-li to osobní a majetkové poměry stěžovatele, zejména nemá-li dostatečné prostředky k placení nákladů spojených se zastoupením (§ 29 a § 30 odst. 1) a nebyla-li ústavní stížnost odmítnuta, soudce zpravodaj rozhodne na návrh stěžovatele podaný před prvním ústním jednáním, že náklady na jeho zastoupení zcela nebo zčásti zaplatí stát.*

Dle ustanovení § 30 odst. 1 téhož zákona musí být fyzické a právnické osoby zastoupeny advokátem před Ústavním soudem a tato nutnost právního zastoupení

vzniká již při podání ústavní stížnosti. V tomto bodě vzniká problém, jak zajistit právní zastoupení při přípravě ústavní stížnosti a při zahájení řízení, neměl-li účastník advokáta v dosavadním soudním řízení. Zpravidla však bude bezplatné právní zastoupení zajištěné při zastupování před prvoinstančním soudem kontinuálně pokračovat až k zastoupení před Ústavním soudem.

Zákon o advokacii

Ustanovení § 18 odst. 2 zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, stanoví možnost požádat Advokátní komoru o přidělení advokáta v případě, když nesplňuje podmínky pro ustanovení advokáta podle zvláštních právních předpisů a nemůže se domct pomoci podle zákona o advokacii.

Žadatel musí doložit tyto skutečnosti:

- žadateli nebylo vyhověno o ustanovení zástupce soudem
- žadateli byly odmítnuty právní služby alespoň dvěma advokáty
- doložit příjmové a majetkové poměry pravdivým vyplněním příslušného formuláře³⁰
- musí se jednat o případy, kdy je k ochraně práv žadatele zastoupení advokátem nezbytné nebo ze zákona povinné

Na rozdíl od ustanovení soudem nemá určení advokáta Komorou podle § 18 odst. 2 zák. o advokacii povahu aktu, který by zakládal právní vztah zástupce a zastoupeného, ale je příkazem konkrétnímu advokátovi poskytovat právní službu, což je realizací (druhou věcí je, jak efektivní) ústavního práva na právní ochranu, obsaženého v ust. čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Na základě tohoto určení vzniká advokátovi povinnost vůči žadateli, spočívající v poskytnutí určité právní služby. Tato povinnost (plnění ze strany advokáta) však nemusí být totožná s přáním žadatele, resp. s jeho představami o určitém právním úkonu anebo zastoupení v právní věci. Advokát není povinen splnit jakékoliv přání žadatele – klienta, pokud zjistí, že nejde o zastupování či prosazování jeho oprávněných zájmů zákonnou cestou. V takovém případě může poskytnutá služba spočívat v právním rozboru věci resp. v právní poradě.³¹

³⁰ Dle vyhlášky č. 275/2006 Sb., kterou se stanoví způsob zjišťování příjmových a majetkových poměrů žadatele o určení advokáta Českou advokátní komorou k poskytnutí právních služeb bezplatně nebo za sníženou odměnu.

³¹ JEŽEK, Vladimír. Právní povaha určení advokáta podle § 18 odst. 2 zákona o advokacii. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 1999, č. 8, s. 13.

2.5 Připravovaný návrh věcného záměru zákona o bezplatné právní pomoci

V předcházející části textu jsem uvedl výčet legislativního zajištění bezplatné právní pomoci. Jedná se o poměrně roztříštěný systém, který ve většině případů neřeší potřebu bezplatné právní pomoci ještě před soudním řízením. Chybí zde jak zastřešující právní rámec, tak zákonná úprava, která by řešila bezplatnou právní pomoc v širším pojetí, kam by spadala i právní pomoc mimo soudní řízení. Tak by došlo jak k zpřehlednění celého systému bezplatné právní pomoci, tak i k možné úlevě soudům, když by se díky této pomoci mohla část sporů vyřešit ještě před započítáním soudního řízení. Na základě této potřeby začalo Ministerstvo spravedlnosti s přípravou nové právní úpravy³²

Ke konci roku 2008 Ministerstvo spravedlnosti připravilo a zveřejnilo základní teze k přípravě zákona o bezplatné právní pomoci. Tento zákon se stal součástí legislativního plánu vlády pro rok 2009. Podle tohoto plánu měl být návrh zákona o bezplatné právní pomoci předložen vládě 12. 9. 2009. Již na počátku roku 2008 Ministerstvo spravedlnosti ustavilo pracovní skupinu pro přípravu zákona o bezplatné právní pomoci. Tato skupina byla sestavena ze zástupců Ministerstva spravedlnosti, soudců, advokátů, právnických fakult a neziskového sektoru. Tato skupina měla poradní funkci a jejím úkolem bylo poskytnutí odborného zázemí pro přípravu tohoto zákona. Dne 9. 4. 2009 byl zveřejněn návrh věcného záměru zákona o bezplatné právní pomoci.³³

Přijetí zákona, který by řešil problematiku bezplatné právní pomoci, s sebou přináší značné problémy, o čemž svědčí fakt, že ani do prvního čtvrtletí roku 2012 tento zákon nebyl schválen a přijat do české legislativy. S touto problematikou bylo možné se seznámit na konferenci „Zajištění právní pomoci v České republice: současnost a vyhlídky“, která se konala 17. května 2011. Na této konferenci zazněly názory z různých stran, ten nejvíce kritický přednesl zástupce České advokátní komory Vladimír Papež, když uvedl, že zákon, tak jak je navrhován není koncepční a zároveň, že je nutné, aby právní pomoc poskytovali zkušení odborníci a ne studenti, koncipienti a soudní čekatelé, jak s tím návrh zákona počítá.³⁴

³² Srov. KHÁN, Theodor a Vítěslav DOHNAL. *Bezplatná právní pomoc – stav, nedostatky, doporučení: základní analýza.*, s. 1

³³ Srov. Nový zákon: *Bezplatná právní pomoc*. In: KHÁN, Theodor. *Bezplatná právní pomoc: Bezplatná právní pomoc – čas na změnu.*

³⁴ Srov. ANTL, Miroslav. Přepis audiozáznamu z konference: „Zajištění právní pomoci v České republice: současnost a vyhlídky.“, s. 66.

3 Další možnosti právní pomoci v České republice

Tato kapitola navazuje na kapitolu 2., která se zabývala možnostmi bezplatné právní pomoci v rámci legislativy České republiky. Ve většině případů se jedná o pomoc již v rámci soudního řízení. Zákon o bezplatné právní pomoci, který by měl řešit i poskytování právní pomoci nebyl k dnešnímu dni schválen. Tato kapitola se zabývá informativním výčtem dalších možností, kam se může občan obrátit s žádostí o bezplatnou právní pomoc mimo soudní řízení.

Pro bono

Celý název zní *Pro bono publico* a označuje se tak bezplatná advokátní práce ve prospěch obecně prospěšných cílů. Jedná se o právní služby advokátů a advokátních koncipientů, které jsou prováděné bezplatně a jsou určeny osobám s omezenými příjmy a neziskovým organizacím v těch případech, kdy slouží zájmu a potřebám lidí, kteří nedosáhnou na komerční právní pomoc. V České republice usiluje o rozvoj těchto služeb nezisková organizace Public Interest Lawyers Association (PILA)³⁵, která provozuje Pro bono centrum. V rámci této činnosti usiluje o propojení nabídky pro bono právních služeb od advokátů se znalostí sociálních problémů a potřeb klientů, kterou mají nestátní neziskové organizace. Toto zapojení neziskových organizací do projektu je pro advokáty garancí, že v rámci pro bono služeb jim jsou zprostředkováváni jen odůvodněné případy.³⁶

Asociace občanských poraden – Občanské poradny

Asociace občanských poraden (zkráceně AOP) byla zřízena pro zajištění rozvoje sítě občanských poraden. Tyto poradny poskytují nezávislé, odborné, nestranné a bezplatné sociálně odborné poradenství v 18 právních oblastech a upozorňují příslušné státní a místní orgány na nedostatky legislativy a na neřešené problémy občanů. V současné době AOP sdružuje 40 občanských poraden, jejich detašovaných pracovišť a

³⁵ Článek z něhož text vychází používá ještě starší název organizace, která se 31.8.2010 přejmenovala na Pro bono aliance, zkráceně PBA. Viz: DOHNAL, Vítěslav. PILA se mění na Pro bono alianci. PRO BONO ALIANCE. *Pro bono aliance*.

³⁶ Srov. KRISTKOVÁ, Veronika. Zvyšování dostupnosti právní pomoci prostřednictvím pro bono právních služeb. *Bulletin Bezplatné právní pomoci: Dvuměsíčník zaměřený na situaci v oblasti bezplatné právní pomoci v ČR.*, s. 12–13.

kontaktních míst, celkem v 66 místech České republiky. Tato síť občanských poraden ročně zodpoví téměř 70 tisíc dotazů.

Ve všech občanských poradnách sdružených v AOP je poskytováno odborné poradenství v těchto oblastech: sociální dávky/ sociální pomoc/ pojištění/ pracovně právní vztahy a zaměstnanost/ bydlení/ rodina a mezilidské vztahy/ majetkoprávní vztahy a náhrada škody/ finanční a rozpočtová problematika/ zdravotnictví/ školství a vzdělávání/ ekologie, právo životního prostředí/ ochrana spotřebitele/ základy práva ČR/ právní systém EU/ občanské soudní řízení/ veřejná správa/ trestní právo/ ústavní právo.³⁷

Neziskové organizace

Bezplatné právní poradenství, které poskytují neziskové organizace, není v současné době podchycené žádnou zákonnou úpravou. Tento stav je nevyhovující, neboť právní služby neziskových organizací využívá značné množství klientů a tyto organizace jsou jednou z možností, jak řešit situaci v souvislosti se zajištěním bezplatné právní pomoci.³⁸

Nezisková organizace je taková organizace, která byla založena za účelem vykonávání obecně prospěšných služeb a je nezávislá na státu. Mezi tyto organizace patří občanská sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb., obecně prospěšné společnosti podle zákona č. 248/1995 Sb., nadace a nadační fondy podle zákona č. 227/1997 Sb. a církevní právnické osoby podle zákona č. 3/2002 Sb. Neziskové organizace lze v souvislosti s právním poradenstvím rozdělit podle zaměření na dvě skupiny:

- Organizace se věnují specifické cílové skupině a poskytované služby zahrnují i právní poradenství, které může být poskytováno v různé šíři.
- Organizace bez specifické cílové skupiny, zaměřující se na konkrétní problém, s kterým klient přichází.³⁹

³⁷ Srov. O nás. ASOCIACE OBČANSKÝCH PORADEN. *Asociace občanských poraden* [online].

³⁸ Srov. DVOŘÁKOVÁ, Adéla. Systém bezplatné právní pomoci v České republice, s. 70.

³⁹ DVOŘÁKOVÁ, Adéla. Systém bezplatné právní pomoci v České republice, s. 70.

Jako příklad organizací spadajících mezi neziskové organizace, které se věnují specifické cílové skupině lze uvést:

Život 90

Zaměřuje se na pomoc seniorům a řešení jejich specifických problémů.

Více informací je možné nalézt na webových stránkách organizace: www.zivot90.cz

Bílý kruh bezpečí

Poskytuje odbornou, bezplatnou a diskrétní pomoc obětem trestných činů.

Více informací je možné nalézt na webových stránkách organizace: www.bkb.cz

Organizace pro pomoc uprchlíkům

Organizace pomáhá uprchlíkům a cizincům v České republice, bezplatně poskytuje právní a sociální poradenství a pořádá vzdělávací aktivity pro klienty a veřejnost.

Více informací je možné nalézt na webových stránkách organizace: www.opu.cz

Jako příklad organizací spadajících mezi neziskové organizace, které se nejsou zaměřené na specifickou cílovou skupinu a zaměřují se na problémy klientů lze uvést:

Liga lidských práv

Zaměřuje na ochranu lidských práv v rozsahu v takovém rozsahu, jak je garantuje Listina základních práv a svobod a závazné mezinárodní smlouvy.

Více informací je možné nalézt na webových stránkách organizace: www.llp.cz

Poradna pro občanství, občanská a lidská práva

Zaměřuje svoji činnost na právní poradenství pro jednotlivce, nevládní organizace a pracovníky státní správy. Více informací je možné nalézt na webových stránkách organizace: <http://www.poradna-prava.cz/>

Poradny Exekutorské komory

Exekutorská komora ČR vede bezplatné právní poradny v souvislosti s exekucemi a výkonem rozhodnutí. Cílem bezplatné právní poradny je snaha o zpřístupnění nezbytné právní pomoci i občanům, kteří nedosáhnou na komerční právní pomoc. Dalším důvodem je prostřednictvím těchto poraden přispívat k informovanosti veřejnosti o problematice exekučního řízení a řízení souvisejících. Poradenství spočívá v poskytnutí krátké informativní rady v souvislosti s exekučním řízením.⁴⁰

Poradny České advokátní komory

Česká advokátní komora zajišťuje právní pomoc osobám, které se nemohou z různých příčin a důvodů domoci právní pomoci advokátem ve dvou formách. První forma je v rámci již dříve zmíněné právní úpravy obsažené v § 18 odst. 2 zákona o advokacii. Druhá forma je v rámci výkonu veřejně prospěšné činnosti organizováním bezplatných právních porad v jednotlivých regionech. Tato pomoc podle nastavení jednotlivých poraden spočívá buď v krátké informativní poradě v délce 15 minut, nebo v písemné či telefonické formě.⁴¹

Studentská právní poradna

Studentská poradna je složená ze studentů vyšších ročníků pražské, brněnské a nově i z olomoucké právnické fakulty. Poradna poskytuje rady svým mladším kolegům v souvislosti s učební látkou a informacemi o průběhu studia (zkoušky, státnice aj.). Tato poradna rovněž poskytuje poradenství laické veřejnosti v každodenních problémech.⁴²

Internetové poradenství

V České republice působí několik desítek internetových poraden. Většinou jde o instituce, pro které je internetové poradenství jednou z poskytovaných služeb. Nejčastěji se jedná o organizace poskytující své poradenské a další služby v oblasti drogových

⁴⁰ Srov. Bezplatná právní poradna. EXEKUTORSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. *Exekutorská komora České republiky*.

⁴¹ Srov. Bezplatné právní poradenství. ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. *Česká advokátní komora*.

⁴² Srov. Studentská právní poradna. COMMON LAW SOCIETY. *Studentská právní poradna*.

závislostí (např. www.drogovaporadna.cz – o. s. Sananim), nemocí (např. Anabell Brno) a další, popřípadě krizová centra, nízkoprahová zařízení, nebo psychologická pracoviště. Mimo jiné plní internetové poradenství pro tyto organizace důležitý prvek „cesty ke klientům“ prostřednictvím anonymní, nízkoprahové a neohrožující možnosti kontaktu s odbornou poradenskou službou a organizací a budování důvěry.⁴³

V rámci nabídky lze rovněž nalézt možnosti internetového poradenství zaměřeného na právní pomoc. Zde je několik příkladů z různých oblastí práva:

- **A.N.O. - Asociace nestátních organizací zabývajících se prevencí a léčbou drogových závislostí**

Poradna se specializuje na právní problémy souvisejícími s užíváním nelegálních drog, právní poradnu lze nalézt na adrese:

<http://www.asociace.org/pravni-poradna-webova-poradna.php>

- **APERIO – Společnost pro zdravé rodičovství**

Bezplatná právní a psychologická poradna pro budoucí rodiče, rodiče, rodiny, sólo rodiče nebo rodiče se zdravotním postižením. Poradna je na adrese:

<http://www.aperio.cz/7/poradna>

- **Iuridicum Remedim, o. s.**

V současné době (v rámci realizace aktuálních projektů) nabízí internetovou poradnu pro oběti nezákonně vedených exekucí na adrese:

<http://www.iure.org/14/89/poradna> a poradnu k ochraně soukromí na adrese:

<http://www.slidilove.cz/poradna>

- **profem o.p.s., konzultační středisko pro ženské projekty**

Organizace poskytuje poradenství k problematice, která se týká právních problémů spojených s domácím násilím. Poradnu lze nalézt na adrese:

<http://www.profem.cz/poradna/>

⁴³ HORSKÁ, Bohuslava, Andrea LÁSKOVÁ a Ladislav PTÁČEK. *Internet jako cesta pomoci: Internetové poradenství pro pomáhající profese.*, s. 55.

- **Společnou cestou, o. s.**

Bezplatná právní poradna se zaměřuje na velkou šíři právní problematiky. Poradnu lze nalézt na adrese: <http://www.spolcest.cz/obcanska-poradna-jm/internetova-poradna/>

II. Praktická část

1 Případová studie

1.1 Úvod

Pro zpracování praktické výzkumné části práce jsem zvolil kvalitativní přístup – případovou studii. V jejím rámci se zaměřím na studii dostupnosti a přínosu právní pomoci dvou vybraných organizací

Pro zpracování studie jsem se nechal inspirovat přístupem Stakeho 2005 (In Hendl, 2005), který zachází s kvalitativními hodnotami bez přidaných kvantitativních kritérií a jeho interpretativní paradigma a hloubková analýza případu odpovídá mému výzkumnému záměru.⁴⁴

Z jeho typů plánů studie je nejbližší mému záměru instrumentální případ. Závěry z případu tohoto typu přesahují případ samotný (nejsou obsaženy jen v něm samém) a zároveň je představen v jeho současné podobě, tj. lze spojit dva na první pohled se vylučující aspekty – určitá míra přesahu a určitá míra konkretizace.⁴⁵

1.2 Oblast výzkumu

V úvodu jsem uvedl své zaměření studie, z toho vychází, že oblastí výzkumu je dostupnost a přínos bezplatného právního poradenství klientům v konkrétním případě u dvou organizací, které právní poradenství poskytují a vycházejí z jiných východisek v přístupu ke klientům.

⁴⁴ Srov. Hendl, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*, s. 113

⁴⁵ Srov. Tamtéž, s. 107

V následujících podkapitolách představím obě organizace, pro přehlednost popis obou organizací uvádím ve shodné a přehledné struktuře:

- Charakteristika organizace
- Poslání a cíle
- Cílová skupina
- Poskytované služby
- Formy poskytování služeb
- Odbornost zapojených pracovníků
- Zařazení v rámci systému poskytovaných služeb

1.2.1 Popis občanské poradny Společnou cestou, o. s.⁴⁶

Název organizace: Společnou cestou, o. s.

Typ organizace: občanské sdružení

Rozsah působnosti: Česká republika

Charakteristika organizace: Společnou cestou, o.s. je nezávislé a nepolitické občanské sdružení, které usiluje o hledání nových forem prevence a řešení sociálně negativních společenských jevů jako celku. Zvláštní zřetel klade na komplexní sociální, zdravotní i výchovnou pomoc působící k překonání obtížných sociálních situací jednotlivých občanů, rodin, dětí i skupin občanů, jakož i iniciování a vytváření vztahů spolupráce mezi stávajícími státními i nestátními subjekty s podobným zaměřením.

Společnou cestou o. s. poskytuje služby od roku 1997, kdy začalo svépomocí budovat Občanské poradenské centrum Jižní Město. Od roku 1997 také provozuje Azylové ubytování pro matky a rodiny s dětmi a od roku 1999 Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.

Organizace je zakládajícím členem Asociace občanských poraden ČR a na poskytování odborného sociálního poradenství se vztahují pravidla této asociace. Jedná se o Chartu občanských poraden, Etický kodex poradce a interní směrnice společné pro všechny poradny sdružené v asociaci.

⁴⁶ Popis v této kapitole vychází z těchto zdrojů:
SPOLEČNOU CESTOU, o. s. *Společnou cestou*.
NAČERADSKÝ, Ondřej. *Popis realizace poskytování sociálních služeb*.

Poslání a cíle: podpora samostatnosti a odpovědnosti občanů za řešení vlastních problémů a nabízet praktickou pomoc v krizových a náročných životních situacích.

Cílem služeb Občanské poradny je prostřednictvím odborného sociálně–právního poradenství předcházet a řešit nepříznivé sociální situace těch, kteří se na poradnu obrátí.

Cílová skupina: osoby v nepříznivé sociální situaci nebo osoby touto situací ohrožené. Podrobnější určení cílové skupiny je dané zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Poskytované služby: občanské poradenství – poradenství v oblastech sociálních systémů, v oblasti práva a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Azylové ubytování pro matky a rodiny s dětmi a od roku 1999 Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi – pobytové služby.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi – ambulantní a terénní služby, rozlišují se podle určení dospělým a dětem.

Formy poskytování služeb: ambulantní, pobytové, terénní

Odbornost zapojených pracovníků: sociální pracovníci, právníci

Zařazení v rámci systému poskytování služeb: občanské sdružené Společnou cestou je registrovaným poskytovatelem sociálních služeb.

1.2.2 Popis Iuridicum Remedium, o. s.⁴⁷

Název organizace: Iuridicum Remedium, o. s.

Typ organizace: občanské sdružení

Rozsah působnosti: Česká republika

Charakteristika organizace: Iuridicum Remedium, o. s. (dále jen IuRe) je nevládní nezisková organizace na ochranu lidských práv typu „watchdog” („hlídací pes”) i „advocacy”. Zaměřuje se na konkrétní případy porušování lidských práv i na obecné pokusy o omezování práv občanů, např. změnou legislativy.

Aktuální případy ohrožení lidských práv formují věcnou náplň činnosti IuRe ve třech programech organizace:

1. Právní pomoc proti sociálnímu vyloučení

Cílem programu je poskytovat právní pomoc na míru přizpůsobených formách – od poskytování jednorázových konzultací přes právní analýzy, sepisování podání, tvorbu procesní taktiky až po komplexní právní zastoupení. Takto jsou řešeny problémy klientů, kteří jsou sociálně znevýhodněni a z tohoto důvodu by nebyli schopni dosáhnout na komerční právní pomoc.

2. Lidská práva a technologie

Cílem tohoto programu je zabraňovat nepřiměřené koncentraci moci spojené se získáváním osobních dat, stejně jako apelovat na širokou veřejnost, aby citlivé informace ochotně nepředávala výměnou za nepodložené přísliby zvyšování bezpečnosti, komfortu či finančního zisku.

3. Lidská práva a veřejná správa

Aktivity v tomto programu reagují na aktuální ohrožení občanských svobod ze strany státu. Zapojení organizace je především do aktivit v rámci koalic v neziskovém sektoru s cílem prosadit společné důležité otázky veřejného zájmu. Organizace se v rámci

⁴⁷ Popis v této kapitole vychází z tohoto zdroje: IURIDICUM REMEDIUM, o. s. *Lidská práva, watchdog, advocacy*.

projektu věnuje různým lidským právům a watchdogové činnosti podle aktuálních počinů veřejné správy a potřeby hájit tu kterou oblast základních práv kterou považujeme za důležitou. Jde buď o ad hoc aktivity nebo projekty zacílené na aktuálně ohrožené základní právo.

Poslání a cíle:

Posláním je aktivně přispívat, spolu s dalšími organizacemi a občany, k dodržování lidských práv a k udržování a rozvoji jejich právního zakotvení. Usilujeme o to pomáhat lidem, jejichž práva jsou porušována, a mít hlas ve společenské diskusi o spravedlnosti a lidských právech.

Cíle organizace:

- Napomáhat rovnému přístupu ke spravedlnosti poskytováním bezplatné právní pomoci osobám, které jsou sociálně znevýhodněné a dochází k porušování jejich práv.
- Sledováním a odhalováním porušování základních práv, zejména práva na soukromí, spoluvytvářet tlak na odpovědnost orgánů veřejné správy i komerčního sektoru.
- Šířit informace a povědomí o aktuálních problémech a možnostech jejich řešení ve výše uvedeném vůči veřejnosti odborné (zejména právnícké a legislativní), rovněž i nejširší občanské společnosti.

Cílová skupina: pro právní pomoc není přesně vymezena, je pojatá široce na základě sociálního vyloučení nebo ohrožení sociálním vyloučením (užší vymezení záleží na podmínkách jednotlivých realizovaných projektů)

Poskytované služby: bezplatné právní poradenství se specializací na pracovníprávní problémy zaměstnanců, nájemní bydlení, pochybení exekutorů a ochranu soukromí

Formy poskytování služeb: distanční – emailová, online poradna a poštovní korespondence. Osobní konzultace jsou možné na základě právního posouzení dokumentace a individuální potřeby v jednotlivých případech. Nejčastěji k nim dochází v rámci přípravy na soudní líčení.

Odbornost zapojených pracovníků do právního poradenství: právníci a advokáti

Podporu jim poskytuje koordinátor programu a programový asistent.

Zařazení v rámci systému poskytování služeb: organizace poskytuje bezplatné právní služby v rámci občanských aktivit a ve spolupráci s advokáty a advokátními supervizory.

2 Metodologie

2.1 Určení výzkumné otázky

Na začátku této práce stálo přemítání o obsahu bakalářské práce vzhledem k mé působnosti v neziskové organizaci, která poskytuje bezplatnou právní pomoc. Právní pomoc je komplexního charakteru a od klientů je vyžadována značná míra součinnosti.

Mojí první myšlenkou bylo zaměřit se na oblast a specifika nízkoprahových a vysoceprahových zařízení, ale při přípravě práce jsem zjistil, že takto pojatá oblast je příliš široká a těžko uchopitelná. Jako vhodnější se ukázalo zaměřit se úzce na oblast bezplatné právní pomoci, konkrétně její dostupnosti. V termínu „dostupnost“ je zohledněna jak možnost nízkoprahovosti, tak i vysokoprahovosti.

Již v teoretické části práce se zabývám dostupností v kontextu nízkoprahovosti a vysokoprahovosti (viz oddíl 1.1.5). Z tohoto určení budu dále vycházet v praktické části, jejímž účelem je podrobnější studie dvou přístupů poskytování bezplatné právní pomoci ve dvou vybraných organizacích. Jedna organizace má nastavené poskytování bezplatných právních služeb tak, že vyžaduje větší míru součinnosti od klientů, a je tak vysokoprahového charakteru a druhá organizace má naopak na klienty minimální nároky, a tím zastupuje nízkoprahový způsob poskytování pomoci.

2.1.1 Účel studie

Účelem studie je hlubší analýza specifík zařízení poskytující bezplatnou právní pomoc s malými či minimálními nároky na klienta a specifík zařízení poskytující pomoc až po splnění určitých podmínek viz popis v kapitole předcházející.

Prostřednictvím analýzy bude porovnána dostupnost a přínos jednotlivých typů zařízení pro klienta, dle záměru praktické části práce. Obecněji jde o problém, jaký typ

nastavení je pro klienta ve výsledku přínosnější, případně v jakém kontextu lze u obou nastavení mluvit o menší či větší míře přínosu.

2.1.2 Jednotlivé výzkumné otázky

Na obecné rovině vycházejí výzkumné otázky z kapitoly v teoretické části práci (oddíl 1.2), která se zabývala dostupností v souvislosti s nízkoprahovostí a vysokoprahovostí. V této kapitole byl uveden materiál, který přináší kritéria nízkoprahovosti v souvislosti s nízkoprahovým zařízeními pro děti a mládež. Z těchto kritérií chci dále vycházet.

Právní poradenství má jiný charakter služby než nízkoprahové zařízení pro děti a mládež. Odlišnost je daná povahou služby - aby právní poradenství mělo smysl a mohlo plnit svůj účel, je potřeba od klientů jistá míra disciplíny a součinnosti. V případě, kdy klient nepřijde či neposkytne potřebné informace a dokumenty, není možné mu právní službu poskytnout odpovědně a kvalitně. Nízkoprahovost v tomto případě tedy nemůže být nastavena tak, aby to bylo na úkor kvalitně a profesionálně poskytnutého právního poradenství. S tímto ohledem lze výše uvedené principy shrnout do několika kritérií, které lze použít při posuzování dostupnosti právní pomoci:

- maximální možná míra dostupnosti (místo, čas, prostředí, dohledatelnost apod.)
- možnost pro klienty zůstat v anonymitě
- služba je poskytována bezplatně
- službu může využít bez omezení každý, komu je určena, pokud nejedná v rozporu s principy a pravidly platnými pro poskytování bezplatného právního poradenství

K tomuto výčtu lze připojit kritérium dostupnosti, které je v souladu s upřesněním pojmů v kapitole 1.1. Toto kritérium je zaměřené na šíři právní pomoci, kterou lze v jednotlivé nabídce právních služeb využít:

- dostupnost základního a rozšířeného právního poradenství a právní pomoci

Z hlediska zjišťování dostupnosti jsem si stanovil následující otázky:

Oblast „míra dostupnosti“:

- Jaké formy kontaktu organizace nabízejí?
- Jaká je časová dostupnost?
- Jakým způsobem jsou klienti informováni o službě?

Oblast „požadavky kladené na klienta“:

- Může klient zůstat v anonymitě?
- Musí klient poskytovat součinnost?

Z hlediska přínosu služby pro klienta jsem stanovil tyto otázky:

- Co organizace klientům může nabídnout?
- Jaký je rozsah poskytované právní pomoci?

2.2 Výběr případu a výzkumná data

V kapitole o oblasti výzkumu (oddíl 1.2.2) jsem představil organizaci Iuridicum Remedium, o. s., kterou jsem si vybral vzhledem k mému pracovnímu působení na pozici koordinátora programu *Právní pomoc proti sociálnímu vyloučení*. V rámci tohoto programu poskytujeme komplexní právní pomoc.

Druhou organizaci, kterou jsem představil je Společnou cestou, o. s. (kap. 1.2.1). Jejich činnost znám z vlastní praxe – často na občanské poradny odkazujeme ty klienty, kterým v rámci nastavení našich služeb nemůžeme pomoci. Tuto konkrétní občanskou poradnu jsem si vybral proto, že díky pracovní spolupráci znám osobně vedoucího poradny a mám s ním dobré zkušenosti.

Výzkumná data jsem stanovil na základě výzkumných otázek. Pracoval jsem s následujícími dokumenty:

Občanská poradna Společnou cestou, o. s.

Záznamový arch, Školící moduly Asociace občanských poraden, NAČERADSKÝ, Ondřej. *Popis realizace poskytování sociálních služeb* [online], webové stránky organizace

Iuridicum Remedium, o. s.

Evidenční list, vnitřní metodiky organizace, advokátní spis, webové stránky organizace

2.2.1 Dokumenty a fyzická data z občanské poradny

- **Záznamový arch**

Jedná se o výstup, který se zpracovává ihned po každé konzultaci. Zápis se provádí v elektronickém systému, který se jmenuje Informační systém občanských poraden. Systém je stejný ve všech občanských poradnách sdružených v Asociaci občanských poraden. Zápisy jsou anonymní a zpětná identifikace klienty, který přijde opakovaně je jen podle data konzultace. Každému jednotlivému zápisu je přiřazeno identifikační číslo, které se skládá z pořadového čísla konzultace, následuje lomítko a za ním aktuální kalendářní rok. Takto lze velice jednoduše a přehledně sledovat aktuální počet konzultací v dané době.

- **Struktura záznamového archu**

Záznamový arch se skládá ze tří částí. *První část* je nadepsána „Záznamový arch“ a je v ní základní identifikace záznamu, kterou tvoří číslo případu, datum založení kontaktu, jméno poradce, nastavení viditelnosti, kde se uživatel o poradně dozvěděl a jméno konzultanta.

Druhá část je nadepsána „Uživatel služby“ a skládá se z informací, které klienta identifikují a slouží v těch případech, kdy úroveň pomoci vyžaduje zapsání osobních údajů a klient s tím vysloví souhlas. Do této části je možné zapsat jméno a přímení, email, telefon, zda se jedná o opakovaného klienta, zda je možné klienta telefonicky kontaktovat, kód, charakteristika uživatele, příslušnost k sociální skupině, členění poradny a adresa.

Třetí část je nadepsána „Konzultace a dotazy“, do této části je možné uvést kdo kartu založil, jméno poradce, datum konzultace, doba trvání, způsob kontaktu, úroveň služby, stav uživatele, předání, zástupce uživatele, charakteristiku situace, zakázku, možnost řešení a kam byl uživatel odeslán, nebo předán. V rámci této části lze do další tabulky zadat tyto informace: klasifikace dotazu, zdroj informací, popis dotazu, popis sociální politiky, sociální politika.

- **Školící moduly Asociace občanských poraden**

Jedná se o osm modulů, kterými postupně v rámci přípravy pracovník připravující se na práci poradce prochází. Moduly lze rozdělit na moduly teoretického charakteru a moduly praktického charakteru. Mezi teoretické moduly patří ty s těmito tématy: Cíle občanského poradenství, Principy a činnosti občanského poradenství a Úvod do právního systému ČR.

Prakticky zaměřené moduly lze rozdělit na ty, co se zabývají přímo prací s klienty a ty, co se věnují práci s evidencí jednotlivých konzultací. První skupina má tyto témata: Práce s klienty v občanské poradně, Akce v zájmu klienta a Telefonický hovor. Druhá skupina modulů se zabývá tématem Školící materiál k informačnímu systému AOP a Vytváření záznamů o případech.

2.2.2 Dokumenty a fyzická data z Iuridicum Remedium, o. s.

- **Evidenční list**

Každému klientovi, kterému je poskytnuta právní pomoc, je založen evidenční list v elektronické databázi, která byla vytvořena pro organizaci na míru a je i nadále vyvíjena podle potřeb. Databáze byla vyvíjena jak na základě zkušeností a potřeb organizace, tak také s ohledem na potřebné informace kvůli statistikám a poskytovatelům finanční podpory.

Evidenční list se skládá z několika částí: Kauza, Protistrana, Klient, Stav kauzy, Čas a intervence kauzy, Akce, Poznámka a Uložené dokumenty.

V části „Kauza“ je možné vyplnit tyto údaje: datum přijetí, forma kontaktu, cílová skupina, typ právní pomoci, odkud klient získal kontakt, zpracovatele, právní zařazení kauzy, typ archivace, aktuální stav věci, zařazení do projektu, číslo monitorovací zprávy, využití (článek, legislativní výstup, mediální výstup) a cílovou skupinu.

V části „Protistrana“ lze vyplnit název či jméno protistrany ve sporu.

V části „Klient“ lze zadat identifikační číslo klienta, pokud jej má přidělené a již se na organizaci dříve obracel. Takto lze více různých kauz přiřadit k jednomu klientovi a údaje v této kartě se vyplní automaticky. Tento způsob evidence není jen kvůli přehlednosti, kolikrát se na nás jeden klient obracel v různých věcech, ale i pro kontrolu, neboť v některých projektech se vykazuje počet klientů a ne počet řešených kauz. Pokud se jedná o první kauzu klienta, tak se v této části vyplňují tyto údaje: jméno

a příjmení, pohlaví, kraj, poštovní adresa, email a telefon. Automaticky se v této kartě zobrazuje počet kauz, se kterými se na organizaci klient již obrátil.

V části „Stav kauzy“ se eviduje, zda je kauza ukončena a její úspěšnost.

V části „Čas a intervence kauzy“ se eviduje celkově strávený čas při práci na kauze a přepočítává se na počet intervencí, přičemž jedna intervence odpovídá třiceti minutám.

V části „Akce“ je možné vložit informace o skutkovém stavu a zhodnocení a výsledku kauzy.

Do části „Poznámky“ je možné vložit jakékoliv doplňující informace, obvykle se v této oblasti evidují jednotlivé kroky, které byly provedeny při řešení kauzy.

Do části „Uložené dokumenty“ je možné vkládat přílohy trojího typu. Dokumenty, které poskytl klient, většinou se jedná o naskenované doklady související s řešenou kauzou. Dále dokumenty, které byly zaslány klientovy, jedná se o právní rozbor, zpracované žaloby a odvolání apod. Nakonec je možné přikládat supervize vypracovaných dokumentů, toto se používá v případě, kdy na kauze pracuje právník a advokát provádí supervizi dokumentů před jejich odesláním.

- **Advokátní spis**

Na deskách advokátního spisu je možné vyplnit celou řadu informací do připravených tabulek. Spis má formu desek s jednou chlopní, má tedy čelní a zadní stranu a dvě vnitřní strany a chlopeň, která brání vypadnutí obsahu spisu. Základní informace jsou uvedené na titulní straně v první tabulce, kde je jméno a příjmení klienta, název protistrany a věc, o kterou se jedná. V druhé tabulce na titulní straně je možné vyplnit tyto informace: související spisy, lhůty, klient ve sporu jako žalobce či žalovaný, datum promlčení nároku, datum podání žaloby, rozhodující orgány a příslušná spisová značka, datum vyřízení, datum finančního vyrovnání, datum možné skartace, termíny jednání. Na druhé straně desek, což je první vnitřní strana, je možné vyplnit důležité údaje a spojení, důležitá upozornění a obsah spisu. Na třetí straně, což je druhá vnitřní strana pokračuje tabulka pro vyplnění obsahu spisu a následuje tabulka pro evidenci vyúčtování odměny a nákladů. Na čtvrté straně, což je zadní strana spisu, pokračuje evidence vyúčtování odměny a nákladů a následuje poslední tabulka, která se týká závěrečného vyúčtování.

Obsah spisu tvoří veškerá písemná komunikace s klientem, komunikace s protistranou, dále pak vypracované žaloby, protokoly z jednání, rozsudky soudu, odvolání protistrany, předvolání soudu, usnesení soudu, odpory protistrany, platební rozkazy, vyjádření žalovaného, žádosti o osvobození od soudních poplatků, Dohodu o zprostředkování právní pomoci, plná moc pro advokáta, kopie dokumentace klienta k případu (výplatní pásky, pracovní smlouva, ukončení pracovního poměru, výzva k úhradě dluhu apod.)

- **Vnitřní metodiky organizace**

- **Metodika poskytování bezplatného právního poradenství**

Tato metodika stanovuje základní pravidla pro poskytování bezplatné právní pomoci. Skládá se z úvodní části, kde jsou základní informace o metodice, formách poskytování bezplatné právní pomoci, zákonném rámci, poslání organizace, cílech organizace a zásady platné při poskytování bezplatného právního poradenství.

Další část metodiky se již věnuje přímo pracovním postupům při poskytování bezplatného právního poradenství. Skládá se z těchto celkem dvanácti částí:

- I. Kontakt s klientem
- II. Zkoumání splnění podmínek pro poskytnutí bezplatné právní pomoci
- III. Relevantní informace pro poskytnutí služby
- IV. Evidence kauzy a podkladová dokumentace
- V. Převzetí případu
- VI. Odpovědnost za vedení kauzy
- VII. Střet zájmů
- VIII. Vyřizování stížností
- IX. Přijímání darů
- X. Pravidla pro informování zájemce o způsobech, možnostech a podmínkách poskytování bezplatného právního poradenství
- XI. Pravidla pro odmítnutí zájemce o bezplatné právní poradenství
- XII. Plánování a přehodnocování bezplatných právních služeb

- **Metodika přijímání a odkazování klientů**

Tato metodika určuje, které oblasti věcně spadají do oblastí, na které se bezplatná právní pomoc specializuje. Dále vymezuje případy, které do těchto oblastí věcně nespádají a zároveň pro každou jednotlivou oblast uvádí možnosti, kam je možné tyto klienty odkázat. Jedná se o organizace, které poskytují bezplatnou právní pomoc v oblastech, na které se organizace nespecializuje.

- **Metodika zpracování došlých kauz a jejich zápisu do interní databáze organizace**

Tato metodika stanovuje kdo a jak má zapisovat kauzy do interní databáze organizace a jak tuto databázi využívat. Konkrétně se skládá z těchto částí:

- I. Předmět úpravy
- II. Vymezení pojmů
- III. Způsob zápisu do databáze
- IV. Zpracování došlé kauzy
- V. Využití databáze jako komunikačního nástroje při sdílení informací a supervizi
- VI. Hodnocení úspěšnosti kauzy
- VII. Závěrečná ustanovení

- **Metodika pro nakládání s osobními údaji**

Metodika stanovuje způsob nakládání s osobními údaji a povinnost uzavřít s každým zpracovatelem Smlouvu o zpracování osobních údajů.

2.3 Analýza dat

V této části budu postupovat ve dvou krocích: nejdříve provedu zpřehledňující popis oblastí, které mapují výzkumné otázky a následně na to v rámci analýzy dat uskutečním strukturované srovnání obou organizací z hlediska dostupnosti a přínosu bezplatné právní pomoci.

2.3.1 Dostupnost právní pomoci

Občanská poradna Společnou cestou, o. s.

Oblast „míra dostupnosti“:

- **Jaké formy kontaktu organizace nabízejí?**

Občanskou poradnu lze kontaktovat osobně, telefonicky, emailem, prostřednictvím internetové aplikace formuláře a prostřednictvím České pošty.

Email – slouží jen pro řešení organizačních záležitostí a objednávání klientů.

Internetová aplikace: automaticky vyhodnocuje počet dotazů čekajících na zodpovězení, v případě, kdy počet nezodpovězených dotazů dosáhne třicítky, dojde k automatickému zablokování možnosti vkládat další dotazy a poradna se znovu otevře až v okamžiku, kdy je některý z čekacích dotazů zodpovězen poradcem. Dotazy zaslané touto elektronickou formou jsou zodpovídány ve lhůtě 14 dnů od doručení.

Osobní kontakt poradny: je možný buď pro objednání se na osobní konzultaci ve vyhrazený čas, nebo rovnou přijít na konzultaci ve vyhrazeném čase pro neobjednané klienty.

- **Jaká je časová dostupnost?**

Pro objednané klienty je vyhrazený tento čas:

- úterý od 10:00 do 12:00 a od 13:00 do 18:00
- středa od 13:00 do 16:00
- čtvrtek od 10:00 do 12:00

Pro neobjednané klienty je vyhrazený tento čas:

- středa od 9:00 do 12:00
- čtvrtek od 13:00 do 18:00

Telefonické konzultace probíhají v tomto čase:

- pondělí, středu a pátek od 9:00 do 12:00 a od 13:00 do 15:00
- úterý a čtvrtek od 10:00 do 12:00 a od 13:00 do 18:00

- **Jakým způsobem jsou klienti informováni o službě?**

Veřejnost je o poskytovaných službách informována prostřednictvím webové stránky organizace, webové stránky Asociace občanských poraden, mediálních výstupů, informačních letáčků, neziskových organizací, úřadů státní správy a samosprávy, akcí pro veřejnost.

Oblast „požadavky kladené na klienta“:

- **Může klient zůstat v anonymitě?**

Klientovi je zaručena maximální míra anonymity.

- **Musí klient poskytovat součinnost?**

Požadavky na součinnost klientů jsou minimální, spočívají v respektování provozní doby a následujících základních pravidel:

- Včasný příchod na konzultaci – klient se musí dostavit na objednanou konzultaci včas, pokud se nedostaví do 15 minut od začátku smluvené konzultace, konzultace propadá a na řadu může přijít další klient.
- Respektování časové dostupnosti
- Respektování délky konzultace – maximální možná délka jednotlivé konzultace je 45 minut, pokud klient potřebuje další konzultaci, může se objednat na nejbližší volný termín.
- Respektování zastupitelnosti poradců – občanské poradenství funguje na principu zastupitelnosti, klient by tedy měl respektovat zastupitelnost poradců.
- Respektování zaměření občanského poradenství na lidi bez prostředků na komerční právní poradenství. Občanské poradny neprověřují skutečnou potřebnost klientů, je to na jejich morálním zvážení situace. Klienti s jasně komerčně zaměřenými dotazy z obchodní oblasti apod. jsou odkázáni na jinou formu pomoci.

Iuridicum Remedium, o. s.

Oblast „míra dostupnosti“:

- **Jaké formy kontaktu organizace nabízejí?**

Klienti se mohou na organizaci s žádostí o právní pomoc obracet telefonicky, emailem, dopisem, prostřednictvím internetových aplikací a osobně.

Email: klientům, kteří se na organizaci obrazejí prostřednictvím emailové komunikace, je v odpovědi vysvětleno za jakých podmínek a jakým způsobem je právní poradenství poskytováno.

Nejčastěji se objevují tyto případy:

- Problém klienta spadá do právního zaměření organizace, je na základě posouzení dotazu klient vyzván k dalšímu doplnění informací a doložení kopií nebo skenů související dokumentace. Zároveň je klientovi zaslán k podepsání formulář souhlasu se zpracováním osobních údajů.
- Případy, kdy je možné odpovědět na dotaz klienta bez vyžádání dalších informací a dokumentace, je klientovi zpracována jednorázová odpověď, která dle povahy dotazu může obsahovat krátké právní posouzení situace, doporučení dalšího postupu a nabídku další pomoci.
- Problém nespadá do právního zaměření organizace, je klient v odpovědi odkázán na jinou organizaci či způsob pomoci.

Internetové aplikace: na internetových stránkách je možné vložit dotaz prostřednictvím k tomu určených formulářů. Dotazy je možné vkládat v souvislosti s ochranou soukromí a pochybením exekutorů. Počet čekajících dotazů není omezen a odpovědi jsou zasílány do 14 dní. Další postup je obdobný jako u emailové komunikace.

Telefon: při telefonickém kontaktu je rozdíl postupu v tom, že se jedná o kontakt s klientem probíhající v reálném čase a je možné za pomoci kladení otázek zjistit podstatu klientova problému. Na tomto základě je problém vyhodnocen, a další postup je stejný jako v případě emailové komunikace.

Osobní návštěva: postup je podobný jako ve výše uvedených způsobech, rozdíl je v přímém osobním kontaktu, který ze své podstaty nabízí větší míru interakce.

V souvislosti s nastavením poskytované právní služby je možné všem klientům vysvětlit tu skutečnost, že právní analýza problému je nejlépe proveditelná na základě stručného písemného popisu problému a dodané související dokumentace. Takto je možné mít volnou kapacitu pro pomoc více klientům a zároveň i šetřit čas klientů.

- **Jaká je časová dostupnost?**

Osobně a telefonicky klient může organizaci kontaktovat v pracovní době od 9 do 17 hodin.

- **Jakým způsobem jsou klienti informováni o službě?**

Veřejnost je informována o poskytovaných službách prostřednictvím několika webových stránek organizace, z mediálních výstupů, informačních letáčků, prostřednictvím dalších neziskových organizací, prostřednictvím úřadů státní správy a samosprávy.

Oblast „požadavky na klienta“:

- **Může klient zůstat v anonymitě?**

V případě jednorázové odpovědi klient může zůstat anonymní. V případě pomoci, jejíž součástí je studium dokumentace již klienti nemohou zůstat v anonymitě.

- **Musí klient poskytovat součinnost?**

Požadavky na součinnost klienta spočívají:

- V přijetí převážně distanční formy poskytování právní pomoci.
- V stručném písemném popisu problému a formulace cíle právní pomoci. K písemnému popisu může využít formu dopisu a emailovou komunikaci. V případě, že se to klientovi nepodaří napoprvé, což se stává poměrně často, je pracovníky organizace písemně či telefonicky směřován tak, aby klient již v další komunikaci stylizoval dotaz do takové podoby, aby bylo možné pro právníky s takovým dotazem dále pracovat.
- Dodání skenů nebo kopií dokumentů, které jsou potřeba pro kvalifikované právní posouzení jednotlivého případu.

- Vyplnění a potvrzení formuláře souhlasu se zpracováním osobních údajů – podklady k jednotlivým kauzám jsou archivovány. Tato archivace slouží jak pro případnou kontrolu od poskytovatelů grantů, tak pro případnou další kontinuitu právní pomoci u jednotlivých klientů.
- Pokud je klientovi poskytována dlouhodobější právní pomoc, je třeba, aby klient poskytoval nové informace o vývoji a případné další dokumentaci.
- V případě zprostředkování právního zastoupení klient v přípravné fázi jednání o tomto zprostředkování vyplňuje formulář Potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků. Na základě tohoto vyplněného formuláře je v rámci právní rady organizace zvažována nedostupnost komerční právní pomoci u každého klienta a volen další postup. V případě převzetí právního zastoupení je vyplněný formulář použit při žádosti soudu o osvobození klienta od soudních poplatků.
- Klient dále v případě převzetí právního zastoupení podepisuje s organizací Dohodu o podmínkách zprostředkování právních služeb a s advokátem podepisuje Smlouvu o poskytování právních služeb a také ještě podepisuje Plnou moc pro advokáta.
- V průběhu právního zastoupení klient spolupracuje dle pokynů advokáta.

2.3.2 Přínos služby pro klienta

Občanská poradna Společnou cestou, o. s.

- **Co organizace klientům může nabídnout?**

Na začátku poradenského rozhovoru je každý klient seznámen s občanským poradenstvím a jeho principy. Zejména je zdůrazněn princip bezplatnosti, nestrannosti a diskrétnosti (vyjma oznamovací povinnosti dané zákonem). Klientovi je sděleno, že poradenství je určené pro klienty, kteří si nemohou dovolit komerční právní pomoc, ale v rámci nízkoprahového typu zařízení není tato skutečnost dále prověřována a je to na svědomí klienta a jeho zvážení, zda jeho situace odpovídá tomuto nastavení.

Na základě tohoto postupu se formuluje zakázka, uzavírá se ústní smlouva o poskytnutí sociální služby. Uživatel služby má nárok kdykoliv od smlouvy odstoupit, a ukončit tak poskytování služeb i právo měnit v průběhu poskytování služby zakázku.

Metodika práce s klienty vychází z mezinárodně uznávaného Eganova modelu (EGAN, Gerard. *The skilled helper: a problem-management approach to helping*. 6th ed. Pacific Grove, Calif.: Brooks/Cole, 1998, 377 s. ISBN 05-343-4948-X.).

Eganův model vychází z průběhu řešení problému a poradenský proces dělí do tří fází:

1. fáze: Kde se klient nachází nyní? (mapování a průzkum situace)
2. fáze: Kde klient chce být? (formulace a zkoumání možných cílů)
3. fáze: Jak se klient dostane tam, kde chce být? (hledání prostředků)

Jednotlivé fáze jsou dále rozdělené do několika kroků:

1. fáze

1. krok: prozkoumat spolu s klientem jeho silné a slabé stránky a možnosti. Klient objasní svůj pohled na problém, vysvětlí, co se stalo a jaké z toho má pocity.
2. krok: je třeba se soustředit na to, kde začít. Klient si sám zvolí, jakou otázkou je třeba se zabývat jako první.
3. krok: pohled na problém z jiné perspektivy, klient tak může pohlédnout na problém jiným způsobem, a problém mu tak bude jasnější.

2. fáze

1. krok: poradce spolu s klientem zkoumá možné cíle a klient popisuje možné cíle, k nimž by chtěl směřovat.
2. krok: poradce spolu s klientem zvažuje možné cíle z hlediska jejich užitečnosti.
3. krok: klient se rozhoduje, který z cílů je pro něj nejužitečnější a chtěl by jej dosáhnout.

3. fáze

1. krok: poradce se spolu s klientem zabývá množinou možných akcí. Poradce spolu s klientem popisuje možnosti činností, pomocí kterých lze dosáhnout vytčeného cíle.
2. krok: plán akce. Klient zváží alternativy činností a jejich možné důsledky. Na tomto základě si klient zvolí akci, která mu je nejbližší a spolu s poradcem vytváří plán akce.
3. krok: vlastní akce. Klient promění plán ve skutečnost, svým konáním s podporou poradny nebo svým rozhodnutím, aby některé kroky za něj provedla poradna.

Eganův model je charakteristický uschopňováním uživatele služby a respektováním jeho rozhodnutí. Poradce hledá a nabízí alternativy, ale je vždy na uživateli, zda a pro jakou alternativu se rozhodne. Použití tohoto modelu je konfliktní v situacích, kdy uživatel služby chce odpovědnost za rozhodnutí přenést na poradce. Poradce sice může vysvětlit pravděpodobné důsledky jednotlivých variant a jejich výhody a nevýhody, ale není oprávněn rozhodnout za klienta. Od autora tohoto modelu pochází příměr, že „klient vždy sedí za volantem,“ což velmi dobře ilustruje pozici poradce, který může vysvětlit možné cesty, ale je vždy na uživateli služby, jak se na základě těchto informací a rad rozhodne postupovat.

- **Jaký je rozsah poskytované právní pomoci?**

Postup v jednotlivých případech se odvíjí od potřeb a přání klienta.

Záleží na těchto okolnostech:

- Povaha problému (stačí jednorázová konzultace či dlouhodobější pomoc)
- Rozsah využití nabízené služby klientem.
- Způsob evidence občanské poradny. Tato konkrétní občanská poradna vede zásadně anonymní zápisy a neeviduje osobní data klientů. Vyhledání jednotlivé konzultace je možné na základě data, kdy se uskutečnila. Pokud tedy sám klient v případě potřeby kontinuity nesdělí datum, kdy byl na předcházející konzultaci či konzultacích, nelze jednotlivé konzultace propojit. V takovém případě nelze ani dále navázat.

Rozsah pomoci spočívá nejen v kontinuitě poskytování služeb, ale také v jejich šíři. Občanské poradenství mimo poradenství v sociálních systémech zahrnuje i poradenství v těchto oblastech práva: pracovně–právních vztahu a zaměstnanosti, bydlení, rodiny a partnerských vztahů, majetkoprávních vztahů a náhrada škody, finanční a rozpočtové problematiky, zdravotnictví, školství a vzdělávání, ekologie, práva životního prostředí, ochrany spotřebitele, základů práva ČR, právního systém EU, občanského soudního řízení, veřejné správy, trestního práva, ústavního práva.

Iuridicum Remedium, o. s.

- **Co organizace klientům může nabídnout?**

Všechny potřebné podklady od klienta k jeho případu dostane k vyhodnocení právník nebo advokát. Na základě právního posouzení je pro klienta písemně zpracován právní rozbor, ve kterém je dle povahy jednotlivých případů nejen právní posouzení celé věci, ale také doporučení dalšího postupu a nabídka další pomoci. Tam, kde to je účelné může klient dostat zpracovanou předžalobní výzvu protistraně, případně mu právníci organizace mohou zpracovat žalobu či přímo nabídnout právní zastoupení během celého řešení právního problému. Klientovi je vždy dáno doporučení dalšího postupu a je na klientovi, jak se rozhodne. Právní pomoc trvá do skončení soudního sporu a v některých případech i po ukončení soudního sporu. Tyto případy nastávají tehdy, kdy klient má pravomocný rozsudek soudu v jeho prospěch, ale protistrana tento rozsudek nerespektuje a klient si sám neví rady, jak se domoci práva. Klient je právníky organizace dále zastupován při exekučním řízení.

- **Jaký je rozsah poskytované právní pomoci?**

Postup v jednotlivých případech se rovněž odvíjí od potřeb klienta. Rozsah právní pomoci je od jednorázové právní konzultace, přes vypracování právního rozboru, přípravy dopisu protistraně, zpracování žaloby, až po právní zastoupení před soudem a v celém průběhu řešení jednotlivé kauzy. V takovém případě se jedná o dlouhodobou právní pomoc, která může při soudních průtazích trvat i několik let.

V případě právního zastoupení je možné sledovat řešení celé kauzy jednotlivého klienta a také zjistit, s jakým úspěchem byla kauza nakonec vyřešena ve prospěch klienta.

Iuridicum Remedium se na základě zkušeností s problémy v oblasti práva specializuje výlučně na tyto oblasti: pracovněprávní problémy zaměstnanců, nájemní bydlení, nezákonný postup exekutorů, ochrana soukromí.

2.3.3 Analýza dat

Občanská poradna Společnou cestou, o. s.

Otázky z hlediska zjišťování dostupnosti:

Oblast „míra dostupnosti“:

- Jaké formy kontaktu organizace nabízí?
 - osobní forma – ve vyhrazený čas nebo na základě objednání (konzultace max. 45 min.)
 - telefon – konzultace ve vyhrazený čas (max. 15 min.)
 - email – jen pro objednávání klientů a řešení organizačních záležitostí
 - internetová aplikace – max. 30 dotazů v pořadí, odpověď do 14 dní, široká právní oblast
- Časová dostupnost
 - plně pokrytá pracovní doba – je rozdělená na vyhrazené časy pro objednané klienty, neobjednané klienty a telefonické konzultace
- Dohledatelnost
 - srovnatelná s IuRe + navíc web Asociace občanských poraden a akce pro veřejnost

Oblast „požadavky kladené na klienta“:

- Může klient zůstat v anonymitě?
 - maximální možná míra anonymity
- Musí klient poskytovat součinnost
 - minimální požadavky na součinnost – respektování provozní doby a základních pravidel

Otázky z hlediska přínosu služby pro klienta:

- Co organizace klientům může nabídnout?
 - propracovaný poradenský proces, v jehož rámci dochází i k psychosociální podpoře klienta (vedení klienta k samostatnosti).
- Jaký je rozsah poskytované právní pomoci?
 - pokrytí velké šíře právní oblasti

- základní právní poradenství

Iuridicum Remedium, o. s.

Otázky z hlediska zjišťování dostupnosti:

Oblast „míra dostupnosti“:

- Jaké formy kontaktu organizace nabízejí?
 - osobní forma – první kontakt+možnost předat dokumentaci
 - telefon – první kontakt
 - email – komunikace a poskytování právní pomoci
 - internetová aplikace – bez omezení žádostí, odpověď do 14 dní, omezená právní oblast
 - dopis – bez omezení
- Jaká je časová dostupnost?
 - první kontakt prostřednictvím telefonu a osobní návštěvy v pracovní době
- Jakým způsobem jsou klienti informováni o službě?
 - srovnatelné s občanskou poradnou, chybí možnost informování prostřednictvím asociace a akcí pro veřejnost

Oblast „požadavky kladené na klienta“:

- Může klient zůstat v anonymitě?
 - minimální míra anonymity
- Musí klient poskytovat součinnost?
 - značná míra součinnosti
 - gramotnost+schopnost písemně formulovat problém
 - orientace v dokumentaci k případu a dodání dokumentace
 - poskytnutí osobních údajů (Souhlas se zprac. os. údajů, Dohoda+Smlouva+Potvrzení)
 - při dlouhodobé pomoci aktivní spolupráce

Otázky z hlediska přínosu služby pro klienta:

- Co organizace klientům může nabídnout?
 - možnost převzetí profesní zodpovědnosti
- Jaký je rozsah poskytované právní pomoci?
 - specializace na právní oblasti
 - základní a rozšířená právní pomoc

2.4 Závěr praktické části

Z výzkumu v praktické části práce vyplynula specifika obou organizací. Tyto specifika jsou v některých bodech podobná a v jiných se naopak značně liší.

Z hlediska dostupnosti je Občanská poradna Společnou cestou, o. s. (dále OP) dostupná pro osobní a telefonické konzultace. Iuridicum Remedium, o. s. (dále IuRe) neposkytuje osobní konzultace, ale je naopak dostupné pro emailové a listinné vedení právní pomoci. Internetové aplikace jsou srovnatelné z hlediska lhůty pro vypracování odpovědi, IuRe nemá omezení počtu čekajících dotazů, ale má tyto aplikace jen pro úzkou oblast práva.

OP je časově dostupná v pracovní době, která je rozčleněná na jednotlivé typy služeb. IuRe je možné kontaktovat po celou pracovní dobu, ale jen v rámci prvního kontaktu.

Dohledatelnost prostřednictvím způsobů informování veřejnosti o nabízených službách je srovnatelná, rozdíl je v tom, že OP je zapojena do Asociace občanských poraden a využívá informační web této asociace. K tomu OP šíří informace o poskytovaných službách v rámci akcí pro veřejnost.

Požadavky kladené na klienta se značně liší. OP je má nastavené v režimu nízkoprahových zařízení, klienti zůstávají v anonymitě a jsou na ně kladeny min. požadavky na součinnost. IuRe naopak poskytuje minimální míru anonymity a klade značné požadavky na součinnost klientů.

OP nabízí klientům vedení k samostatnosti, osobní kontakt, základní právní pomoc pro širokou oblast práva. IuRe naopak nabízí možnost převzetí profesní odpovědnosti a základní i rozšířenou právní pomoc v rámci právní specializace.

Na základě uvedených specifík lze uvést, že OP je zařízení nízkoprahového typu. Služby OP jsou pro klienty značně dostupnější než služby IuRe, rovněž širší základního právního poradenství je podstatně větší a cílem není jen řešení problému, ale vedení klientů k samostatnosti. Na druhou stranu IuRe poskytuje v rámci právní specializace jak základní právní poradenství, tak rozšířené právní poradenství a provází klienty v průběhu celého řešení právního problému.

OP díky tomuto vymezení v některých případech nemá dostatek možností k řešení problémů klientů. K službám IuRe se naopak někteří klienti ani nedostanou, neboť je nad jejich síly a možnosti poskytnout potřebnou součinnost. V těchto případech je velmi vhodná spolupráce obou organizací, v jejím rámci mohou doplňovat ty služby, které té druhé chybí.

Jako možné zobecnění lze uvést, že nízkoprahový ráz služeb lze zachovat při poskytování základního právního poradenství a tento ráz se nutně vytrácí při poskytování rozšířeného právního poradenství, při němž je již z jeho samotné povahy nutná značná míra součinnosti klientů.

2.5 Diskuze

Existují výzkumy samotného občanského poradenství⁴⁸, ale tato práce se s těmito výzkumy nedá srovnat. Tento výzkum je kvalitativního typu a byl proveden u dvou vybraných organizací a na základě práce s dokumenty. Výzkum je možné dále rozšířit o větší počet organizací, které poskytují právní pomoc s různým zaměřením a různou šíří. Další možné rozšíření je o výzkum, který by zjišťoval, jak dostupnost služeb jednotlivých organizací vnímají klienti, kteří služby využívají a případně i o další spolupracující organizace.

⁴⁸ Např.: Výzkum občanského poradenství v Jihočeském kraji. In: JIHOČESKÁ ROZVOJOVÁ O. P. S. *Občanská poradna při Jihočeské rozvojové o. p. s.* [online]. 2011 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z: http://www.obcanskeporadenstvi.cz/web/media/zakladni-dokumenty/op_vyzkum_obcanskeho_poradenstvi.pdf

Závěr

Z první části práce vyplývá skutečnost, že Česká republika je vázána mezinárodními a evropskými dokumenty i Listinou základní práv a svobod k zajištění právní pomoci pro nemajetné osoby. Celá řada zákonů a předpisů v České republice toto právo upravuje, ale většinou se jedná o jednotlivou právní oblast a o právní pomoc v rámci soudního řízení. Toto nastavení značně ztěžuje dostupnost této právní pomoci a nepokrývá právní pomoc mimo soudní řízení. Chybí jednotný zákon, který by systémově upravoval poskytování bezplatné právní pomoci a zpřístupňoval ji všem, kdo ji potřebují a v rámci současného nastavení buď na ni nedosáhnou, nebo se o současných možnostech ani nedozvědí. Existuje shoda, že je potřebné tento zákon připravit a schválit. Tento zákon by chránil mnohé lidi před sociálním vyloučením, do kterého by se mohli bez včasné právní pomoci dostat, a rovněž by odlehčil soudům, neboť by některé spory mohly být vyřešené již před soudním řízením. Ministerstvo spravedlnosti již v roce 2008 připravilo a zveřejnilo teze k tomuto zákonu a v dubnu 2009 byl zveřejněn návrh věcného záměru zákona o bezplatné právní pomoci, ale ani v první čtvrtině roku 2012 nebyl přijat a schválen.

Mimo tento legislativní rámec je řada dalších možností, kde můžou lidé hledat právní pomoc. Většinou se jedná o iniciativu neziskových organizací, které v rámci své činnosti poskytují právní pomoc různého zaměření a šíře. Také někteří advokáti v rámci pro bono služeb poskytují bezplatnou právní pomoc. Možností je poměrně dost, ale ne vždy je pro lidi, kteří pomoc potřebují, snadné je nalézt. Tento problém by měl vyřešit připravovaný zákon, který by měl vnést do poskytování bezplatné právní pomoci řád.

Druhá část práce je zaměřená na výzkum dvou organizací, které poskytují bezplatnou právní pomoc a ke klientům přistupují z různých východisek. Občanská poradna Společnou cestou, o. s. je zaměřená na osobní kontakt s klienty, na vedení klientů k samostatnosti a poskytuje základní právní poradenství v široké oblasti práva. Druhá organizace Iuridicum Remedium, o. s. poskytuje právní pomoc převážně distanční formou, klade značné nároky na součinnost klientů a v rámci právní specializace poskytuje jak základní, tak rozšířenou právní pomoc. Pro co nejlepší dostupnost jak k jednotlivým službám, tak k rozšířené právní pomoci je vhodná spolupráce organizací tohoto typu.

Seznam použitých zdrojů:

Odborná literatura:

- 1) ANTL, Miroslav. Přepis audiozáznamu z konference: „Zajištění právní pomoci v České republice: současnost a vyhlídky.“. In: ANTL, Miroslav. *Senátor Parlamentu České republiky JUDr. Miroslav Antl: volební obvod 48* [online]. [2008], [16.12.2011] [cit. 2012-02-08]. Dostupné z: <http://www.miroslavantl.cz/aktuality/624-pepis-audiozaznamu-z-konference-zajitni-pravni-pomoci-v-eske-republice-souasnost-a-vyhliidky?format=pdf>
- 2) ČESKÁ ASOCIACE STREETWORK, o. s. *POJMOSLOVÍ Nizkoprahových zařízení pro děti a mládež (NZDM)* [on-line]. 2008, 20 s. [cit. 11.2.2012]. Dostupné z: http://www.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf
- 3) DAVID, Ludvík, František IŠTVÁNEK, Naděžda JAVŮRKOVÁ, Martina KASÍKOVÁ a Petr LAVICKÝ. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-807-3574-604.
- 4) DVOŘÁKOVÁ, Adéla. *Systém bezplatné právní pomoci v České republice* [online]. 2011. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce Josef Fiala. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/12798/pravf_r/
- 5) HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.
- 6) HORSKÁ, Bohuslava, Andrea LÁSKOVÁ a Ladislav PTÁČEK. *Internet jako cesta pomoci: Internetové poradenství pro pomáhající profese*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7419-034-6.
- 7) HUBÁČEK, Petr. Poslání a činnost oddělení urgentního příjmu - Emergency. *Urgentní medicína: časopis pro neodkladnou lékařskou péči*. 2005, roč. 8, č. 3. ISSN 1212-1924. Dostupné z: http://www.mediprax.cz/um/casopisy/UM_2005_03.pdf
- 8) CHRÁST, Ondřej. Role nízkoprahovosti v potlačování sociální exkluze. In: ČESKÁ ASOCIACE STREETWORK, o. s. Česká asociace streetwork: Oborový portál o nízkoprahových sociálních službách a zařízeních [online]. 2006 – 2012 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: http://www.streetwork.cz/images/download/role_nizkoprahovosti.pdf

- 9) KHÁN, Theodor a Vítěslav DOHNAL. Bezplatná právní pomoc – stav, nedostatky, doporučení: základní analýza. In: PRO BONO ALIANCE. *Bezplatná právní pomoc: Bezplatná právní pomoc - čas na změnu* [online]. 2008 [cit. 2012-02-09]. Dostupné z: <http://www.bezplatnapravnipomoc.cz/files/file/BPP%20analyza.pdf>
- 10) KRISTKOVÁ, Veronika. Zvyšování dostupnosti právní pomoci prostřednictvím pro bono právních služeb. *Bulletin Bezplatné právní pomoci: Dvoutměsíčník zaměřený na situaci v oblasti bezplatné právní pomoci v ČR* [online]. T. KHÁN. Tábor, 2008, č. 7 [cit. 2012-02-22]. ISSN neuvedeno. Dostupné z: http://www.bezplatnapravnipomoc.cz/files/file/Bulletiny/Bulletin%207_2008.pdf
- 11) MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 287 s. ISBN 80-717-8549-0.
- 12) NAČERADSKÝ, Ondřej. *Popis realizace poskytování sociálních služeb* [online]. 2011, 14 s., 9.9.2011 [cit. 15.2.2012]. Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/stazeni_souboru.do?SUBSESSION_ID=1332539671032_1&736f=9c279162491f3103
- 13) PUBLIC INTEREST LAWYERS ASSOCIATION. *Bulletin Bezplatné právní pomoci: Dvoutměsíčník zaměřený na situaci v oblasti bezplatné právní pomoci v ČR*[online]. T. KHÁN. Tábor, 2008, č. 7 [cit. 2012-02-22]. ISSN neuvedeno. Dostupné z: http://www.bezplatnapravnipomoc.cz/files/file/Bulletiny/Bulletin%207_2008.pdf
- 14) PUBLIC INTEREST LAWYERS ASSOCIATION. *Sborník Bulletinu Bezplatné právní pomoci: Ti, kteří BPP poskytují a ti, kterých se otázka BPP dotýká* [online]. T. KHÁN. 2008[cit. 2012-02-09]. ISSN neuvedeno. Dostupné z: http://www.bezplatnapravnipomoc.cz/files/file/Bulletiny/Sborni%CC%81k_bulletinu_subjekty_21_09_08TK.pdf
- 15) ŠÍMA, Alexander a Milan SUK. *Základy práva pro střední a vyšší odborné školy*. 8. dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008, 394 s. ISBN 978-807-4000-140.
- 16) ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. 3. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2005, 359 s. ISBN 80-720-1569-9.
- 17) ŠAMANOVÁ, Tereza. Nejčastější problémy v pracovněprávních vztazích: Díl I.: Vznik pracovního poměru a práva a povinnosti zaměstnance. In: IURIDICUM REMEDIUM, o.s. *Praktické nástroje pro zaměstnance* [online]. [2010] [cit. 2012-02-25]. Dostupné z: http://pracovnipravo.iure.org/odborne-clanky/%C4%8C%3%A1nek_OPLZZ_I.doc?attredirects=0

- 18) ŠAMANOVÁ, Tereza. Nejčastější problémy v pracovněprávních vztazích: Díl II.: Neplacení mzdy nebo její části. In: IURIDICUM REMEDIUM, o.s. *Praktické nástroje pro zaměstnance* [online]. [2010] [cit. 2012-02-25]. Dostupné z: http://pracovnipravo.iure.org/odborne-clanky/%C4%8C%3%A1nek_OPLZZ_II.doc?attredirects=0
- 19) ŠAMANOVÁ, Tereza. Nejčastější problémy v pracovněprávních vztazích: Díl III.: Výkon práce a ukončení pracovního poměru. In: *Praktické nástroje pro zaměstnance* [online]. [2010] [cit. 2012-02-25]. Dostupné z: http://pracovnipravo.iure.org/odborne-clanky/%C4%8C%3%A1nek_OPLZZ_III.doc?attredirects=0
- 20) VOTAVOVÁ, Milada. Cesta do drogové závislosti a možnosti návratu: Systém péče o mladistvé problémové uživatele drog a závislé jedince v české republice. VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, s. 377-391. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4717-340.
- 21) JEŽEK, Vladimír. Právní povaha určení advokáta podle § 18 odst. 2 zákona o advokacii. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 1999, č. 8, s. 13. ISSN 1210-6348. Dostupné z: http://www.cak.cz/assets/files/179/BA_99_08.pdf

Legislativní dokumenty:

- 1) Listina základních práv a svobod. In: *2/1993 Sb.* 1992, Částka 1. dle právního stavu účinného k 15. 3. 2012.
- 2) Listina základních práv Evropské unie. In: *Úřední věstník Evropské unie C83/02*. 2010. ISSN 1725-5163. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:cs:PDF>. dle právního stavu účinného k 15. 3. 2012.
- 3) Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech: 120/1976 Sb. Vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 10. května 1976. In: *120/1976 Sb.* 1976. dle právního stavu účinného k 15. 3. 2012.
- 4) MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. *Věcný záměr zákona o zajištění právní pomoci* [online]. 2009, 46 s. [cit. 8.2.2012]. Dostupné z: http://eklep.vlada.cz/eklep/getAttachment;jsessionid=CF784DE2E27A9DD6FC573AF677EA129D?id=ma_rack8jkhynih.doc

- 5) Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Evropské úmluvy o předávání žádostí o právní pomoc. In: *110/2000 Sb.* 2000, 048. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2000/sb048-00m.pdf>. dle právního stavu účinného k 15. 3. 2012.
- 6) Směrnice Rady 2003/8/ES ze dne 27. ledna 2003 o zlepšení přístupu ke spravedlnosti v přeshraničních sporech stanovením minimálních společných pravidel pro právní pomoc v těchto sporech. In: *2003/8/ES.* 2003. dle právního stavu účinného k 15. 3. 2012.
- 7) ÚMLUVA o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8. In: *209/1992 Sb.* 1992, s. 20. dle právního stavu účinného k 15. 3. 2012.
- 8) Ústava České republiky: ze dne 16. prosince 1992. In: *1/1993 Sb.* 1992, Částka 1. dle právního stavu účinného k 15. 3. 2012.
- 9) Vyhláška č. 505/2006 Sb., ze dne 15. listopadu 2006, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. In: *SBÍRKA ZÁKONŮ ročník 2006.* 2006, roč. 2006, č. 504, 164, s. 7018-7056. ISSN 1211-1244. dle právního stavu účinného k 15. 3. 2012.
- 10) Vyhláška ministra zahraničních věcí za dne 5. 8. 1966 o Úmluvě o civilním řízení. In: *72/1966 Sb.* Ministerstvo spravedlnosti, 1966, 28, 360–364. dle právního stavu účinného k 15. 3. 2012.
- 11) Zákon č. 85/1996 Sb: o advokacii. In: *85/1996 Sb.* 1996, částka 29. dle právního stavu účinného k 15. 3. 2012.
- 12) Zákon č. 99/1963 Sb.: Občanský soudní řád. In: *99/1963 Sb.* 1963, částka 56. dle právního stavu účinného k 15. 3. 2012.
- 13) Zákon č. 108/2006 Sb.: o sociálních službách. In: *108/2006 Sb.* 2006, částka 037. dle právního stavu účinného k 15. 3. 2012.
- 14) Zákon č. 141/1961 Sb.: o trestním řízení soudním (trestní zákon). In: *141/1961 Sb.,* 1961, částka 66. dle právního stavu účinného k 15. 3. 2012.
- 15) Zákon č. 150/2002 Sb.: soudní řád správní. In: *150/2002 Sb.* 2002. dle právního stavu účinného k 15. 3. 2012.
- 16) Zákon č. 182/1993 Sb.: o Ústavním soudu. In: *182/1993 Sb.* 1993, částka 46. dle právního stavu účinného k 15. 3. 2012.

- 17) Zákon č. 629/2004 Sb.: o zajištění právní pomoci v přeshraničních sporech v rámci Evropské unie. In: *629/2004 Sb.* 2004, částka 213. dle právního stavu účinného k 15. 3. 2012.

Weby a webové stránky:

A.N.O. - ASOCIACE NESTÁTNÍCH ORGANIZACÍ ZABÝVAJÍCÍCH SE PREVENCÍ A LÉČBOU DROGOVÝCH ZÁVISLOSTÍ. *A.N.O. - Asociace nestátních organizací zabývajících se prevencí a léčbou drogových závislostí* [online]. 2008 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://www.asociace.org>

APERIO - SPOLEČNOST PRO ZDRAVÉ RODIČOVSTVÍ. *APERIO: Společnost pro zdravé rodičovství* [online]. 2001 – 2012 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: www.aperio.cz

ASOCIACE OBČANSKÝCH PORADEN. *Asociace občanských poraden* [online]. 2010 [cit. 2012-02-25]. Dostupné z: <http://www.obcanskeporadny.cz/>

Bezplatné právní poradenství. ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. *Česká advokátní komora* [online]. [1997] [cit. 2012-02-25]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=2617>

Bezplatná právní poradna. EXEKUTORSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. *Exekutorská komora České republiky* [online]. [2002] [cit. 2012-02-25]. Dostupné z: <http://www.ekcr.cz/1/bezplatna-pravni-poradna/29-bezplatna-pravni-poradna?w>

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ, o. s. *Bílý kruh bezpečí* [online]. [1999] [cit. 2012-02-25]. Dostupné z: <http://www.bkb.cz/>

DOHNAL, Vítěslav. PILA se mění na Pro bono alianci. PRO BONO ALIANCE. *Pro bono aliance* [online]. 2010 [cit. 2012-02-23]. Dostupné z: <http://www.probonoaliance.cz/cz/aktuality/pila-se-meni-na-pro-bono-alianci-16>

IURIDICUM REMEDIUM, o. s. *Big Brother Awards CR: Lidská práva a technologie* [online]. [2006], 12. 3. 2012 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://www.slidilove.cz/>

IURIDICUM REMEDIUM, o. s. *Lidská práva, watchdog, advocacy* [online]. 2011 – 2012. 2011 [cit. 2012-03-16]. Dostupné z: www.iure.org

IURIDICUM REMEDIUM, o.s. *Praktické nástroje pro zaměstnance* [online]. 2009 – 2012 [cit. 2012-02-25]. Dostupné z: pracovnipravo.iure.org/

LIGA LIDSKÝCH PRÁV. *Liga lidských práv* [online]. [2002] [cit. 2012-02-26].
Dostupné z: <http://www.llp.cz>

Nový zákon: Bezplatná právní pomoc. In: KHÁN, Theodor. *Bezplatná právní pomoc: Bezplatná právní pomoc – čas na změnu* [online]. [2009] [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://www.bezplatnapravnipomoc.cz/novy-zakon>

O nás. ASOCIACE OBČANSKÝCH PORADEN. *Asociace občanských poraden* [online]. 2010 [cit. 2012-02-25]. Dostupné z: <http://www.obcanskeporadny.cz/o-nas/>

ORGANIZACE PRO POMOC UPRCHLÍKŮM, o. s. *Organizace pro pomoc uprchlíkům* [online]. 2010 [cit. 2012-02-25]. Dostupné z: <http://www.opu.cz/>

PILA, o. s. *Bezplatná právní pomoc: Bezplatná právní pomoc – čas na změnu* [online]. 2008. vyd. 2007 [cit. 2012-02-23]. Dostupné z: <http://www.bezplatnapravnipomoc.cz/>

Pojmosloví nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. ČESKÁ ASOCIACE STREETWORK, o. s. *Česká asociace streetwork: Oborový portál o nízkoprahových socialních službách a zařízeních*. [online]. 2006 – 2012 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z: http://www.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=202

PORADNA PRO OBČANSTVÍ, občanská a lidská práva. *Poradna pro občanství, občanská a lidská práva* [online]. 2009 [cit. 2012-02-26]. Dostupné z: <http://www.poradna-prava.cz/>

PRO BONO ALIANCE. *Bezplatná právní pomoc: Bezplatná právní pomoc - čas na změnu* [online]. 2008 [cit. 2012-02-09]. Dostupné z: <http://www.probonoaliance.cz>

PROFEM O.P.S., konzultační středisko pro ženské projekty. *ProFem o.p.s.: konzultační středisko pro ženské projekty* [online]. 1999 – 2006 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://www.profem.cz/>

SPOLEČNOU CESTOU, o. s. *Společnou cestou* [online]. [1999] [cit. 2012-02-16].
Dostupné z: <http://www.spolcest.cz/spolecnou-cestou/>

Studentská právní poradna. COMMON LAW SOCIETY. *Studentská právní poradna* [online]. [2005] [cit. 2012-02-26]. Dostupné z: <http://poradna.society.cz/>

ŽIVOT 90, o. s. *Život 90* [online]. 2008 – 2009 [cit. 2012-02-25]. Dostupné z: <http://www.zivot90.cz/>

ABSTRAKT

KYNCL, D. *Dostupnost bezplatné právní pomoci v České republice*. České Budějovice 2012. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce J. Šimečková.

Klíčová slova: bezplatná právní pomoc, nezisková organizace, dostupnost bezplatné právní pomoci v ČR, občanská poradna, nízkoprahovost

Práce se zabývá dostupností bezplatné právní pomoci osobám ohroženým sociálním vyloučením. Teoretická část mapuje legislativní zajištění bezplatné právní pomoci v České republice na úrovni mezinárodních smluv, smluv Evropské unie a vnitrostátní legislativy, včetně připravovaného zákona o bezplatné právní pomoci. Dále uvádí další možnosti, kde lze hledat bezplatnou právní pomoc mimo legislativní rámec.

Praktická část obsahuje případovou studii dvou zvolených občanských sdružení poskytujících bezplatnou právní pomoc: Iuridicum Remedium, o. s. jako zástupce organizace zaměřené přímo na právní poradenství a občanskou poradnu Společnou cestou, o. s. jako zástupce organizace zaměřené na občanské poradenství, v jehož rámci poskytuje i právní poradenství. Účelem případové studie je analýza specifik obou organizací, kdy prostřednictvím položených výzkumných otázek je porovnávána dostupnost a přínos přístupu, který každá organizace zastupuje.

ABSTRACT

Accessibility of free legal assistance in the Czech Republic

Keywords: free legal assistance, non-profit organization, free legal assistance accessibility in the Czech Republic, public advice bureau, easy access

This paper deals with the access of persons at risk of social exclusion to free legal assistance. The first part dealing with theory describes legislative provisions for free legal assistance in the Czech Republic based on international treaties, European Union treaties as well as national legislation, including the act on free legal aid, which is currently being prepared. Furthermore, it discusses other options of how to obtain legal assistance free of charge exceeding the scope of legislative framework.

The second part of this paper concentrates on a case study of two selected civil associations providing free legal assistance: Iuridicum Remedium o.s. as an example of an organization focusing directly on legal advice, and Společná cesta o.s., an example of an organization aimed at public advisory services providing legal advice within the scope of its services as well. The objective of the case study is to analyze specific aspects of both these organizations. Research questions are aimed at comparing the accessibility and benefits of each of these two approaches.